

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915. Första kammaren. Nr 68.

Onsdagen den 12 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades sex protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande ävensom i samband därmed stående frågor.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.

29 §.

Herr Boberg: Herr talman, mina herrar! Jag brukar i allmänhet icke upptaga kammarens dyrbara tid med några långa anföranden. Om jag i dag bryter emot denna regel och begär uppmärksamhet några minuter, är det därför, att jag anser mig pliktig att deltaga i dagens diskussion angående nykterhetsfrågan. Detta är knappast angenämt, ty det finnes nog ingen fråga av mer omstridd natur än denna. Det springer så att säga fram en klinga ur varje skida, för och emot, så snart denna fråga kommer upp vare sig i riksdagen eller ute i landet. Det finnes heller ingen fråga, som folket i landet följer med mera spänd och oavbruten uppmärksamhet än denna fråga. Ingen annan fråga spelar en större roll vid valen till riksdagen och landstingen, än vad denna fråga gör.

Huru ligger nu denna fråga ute i landet bland folket? Enligt min mening kan man uppdelat landets medborgare i tre stora grupper. Den *första* är den gruppen, som har direkt intresse av rusdryckerna såsom tillverkare eller försäljare därav eller såsom aktieägare i de större eller mindre bolag, som syssla härmed. Till dessa sluta sig alla, som av starkt begär eller vana älska rusdryckerna och därför önska den största möjliga frihet beträffande deras åtkomst. Denna stora grupp, som man

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

kan kalla de *rusdrycksintresserade*, tala med starka röster både i pressen och vid valen över hela landet. Så snart denna fråga kommer upp, resas från detta håll allehanda invändningar och betänkligheter mot densamma. Man söker framställa tillståndet beträffande nykterheten bättre, än det verkligen är. Man bagatelliserar farorna, och man kan eller vill icke se de ödeläggelser, som dryckenskapen åstadkommer i tusentals hem landet över, ty denna trafik vållar osäkerhet, överfall, brott, fattigdom och elände på många sätt och belastar domstolar, fattigvård och fångvård med bördor och arbete av allt annat än glädjande art. Att härvid kallt säga: »Det kan ingen rå för, att icke folket vill hålla måtta. Icke kan man lagstifta enkom för dessa kanske själsligt defekta personer som, om de icke få visa sitt ojämna och sjukliga sinnelag på detta sätt, måhända skola visa det på ett annat, som icke är bättre. De komma att tillgripa eau de Cologne, Hoffmans droppar, skosvärta, denaturerad sprit o. d., då de icke få köpa och supa brännvin.» Ja, det är möjligt. Men tror någon på allvar, att folk tillgriper dylika medel för att stilla sitt alkoholbegär, om de icke förut blivit förstörda genom de spritdrycker, som av allt för många betraktas såsom *oskyldiga*? Läs polisrapporterna om alla, som dömts för fylleriförseelser på de senaste åren endast i Stockholm. Det är ingen vacker lista. Och ändå kan man vara viss om, att det är blott en ringa del av de fulla, som få böta för fylleri. De flesta sova av sig ruset i sina hem eller i de tillfälliga bostäder, där de vistas.

Men om vi icke tänka på slagsmålen, överfallen, brotten, djurplågeriet m. m., som ofta åtföljer dryckenskapen, utan endast fästa vår uppmärksamhet på *ekonomien*, så borde vi alla bliva allvarliga inför denna fråga.

Arbetaren har nu dess bättre större inkomster än förr. Men hans utgifter äro också större. Om en rik man lägger ut ett par tre hundra kronor om året för spritvaror, så spelar det liten roll för honom. Men då arbetaren gör detsamma, då spelar det en stor och sorglig roll i hans familjeliv. Det betyder sämre mat och kläder och ofta helt visst nöd i hans hem. Vem ber honom hushålla så dumt, säger man. Ja, man kanske rent av kan peka på hans hustru och tänka på, vad Jeppe på berget sade: »Man säger väl, att Jeppe super, men man säger icke *varför* Jeppe super.» Men vi borde tänka på de oskyldiga *barnen* i alla fall. Och huru skall en hustru känna sig lycklig och vara kärleksfull mot mannen, om denne lägger största delen av sin förtjänst på krogen? Att hustrurna skola vara änglar, då männen leva som bänglar, är för mycket begärt.

Från det håll, som jag nyss nämnde om, reagerar man mycket kraftigt mot alla inskränkningar och klagar över, att friheten är i fara, så fort det blir *tal* om några inskränkningar. Så har det höjts en väldig klagan mot det s. k. Brattska systemets tvång och alla oegentligheter, som vidlåda det. En tid syntes

det, som om dessa oegentligheter gjort sig mest gällande i *Skåne*, ty där hölls den värsta kalabaliken därom. Min tro är, att man från detta håll skall klaga över varje inskränkning av rusdryckerna, som är av något vidare värde, och endast lida s. k. *skenreformer*, som spela liten roll i det praktiska livet. Vilket system är icke behäftat med brister? Vilken reform är så fullständig i sin planläggning och så mogen vid sitt första framträdande, att den ej uppvisar brister och verkar ojämn? Sådant kan utjämnas. Jag tror dock, att det finnes ganska litet fog för klagan över Brattska systemets tvång, ty trots detta tvång drickes det bra nog i Stockholm. Atminstone fick jag den uppfattningen av vad jag såg 1 maj på kvällen. Ty om alla de, som ginglade i loppet och kröpo på alla fyra, skulle hava samlats upp i Stockholm den kvällen och sedan förevisats, så tror jag, att det närmast kommit att se ut, som då man betraktar korgarna nere vid Munkbron i kräfttiden — innan kräftorna bliva kokta förstås.

Ang. brännvins- samt vinn- och ölländens ordnande m. m.

(Forts.)

Att lyssna till röster, som vilja hava Sveriges folk kvar i en frihet att supa, som förer till slaveri under rusdryckerna, till fattigdom och elände i oanad grad, det skulle vara ovärdigt Sveriges riksdag. Varför skola vi anslå medel till alkoholismen och till undervisning om rusdryckernas skadlighet och förbannelse, om vi ej samtidigt vidtaga *praktiska* åtgärder mot dessa dryckers härjningar? Enda ursäkten, som kan andragas till förmån för dem, som motsätta sig effektiva nykterhetsreformer, är den, att de icke känna huru eländigt det i många fall står till i de fattigare hem, där dryckenskapen härjar.

Den *andra* gruppen av medborgare äro de, som begagna spritdrycker men måttligt, sällan till berusning. De äro icke ekonomiskt intresserade i dessa dryckers tillverkning och försäljning, och de anse, att något måste göras för att skapa ett bättre förhållande, än det som nu råder. Förbudet tro de icke på, varken beträffande dess genomförande eller dess uppehållande. Ej heller vilja de vara med om det lokala vetots införande, enär de frukta mera kommunala förgiftande strider därav, än praktiska resultat för nykterheten i stort. De mena, att även om vissa områden i landet blevo vad man kallar torrlagda genom lokal omröstning, rusdrycker dock skulle dagligen komma dit från platser, där dessa drycker funnes. De resande skulle oupphörligen hava dylika med sig, och det bleve väl svårt att neka medborgare inom torrlagda områden, som ville hava spritdrycker, att åtnjuta den frihet att erhålla dessa drycker, som andra svenska medborgare ägde inom andra områden av landet. Men, som sagt, de vilja vara med om restriktioner och inskränkningar och vilja ej gå drängtjänst åt det rena själviska spritintresset, som de anse nog tåla vid att vingklippas, så att det icke breder ut vingarna allt för mycket. De inse också, att tidens allvar och de inskränkningar, som andra större länder vidtagit i nykterhetssyfte, böra mana oss svenskar att icke skona oss själva för att ikläda oss någon försakelse och att vidtaga inskränkande

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

åtgärder, som föra till större nykterhet, sparsamhet och allvar i landet. Ty de förstå mycket väl, att svenska folket kan använda sina pengar på ett bättre sätt än att supa upp en alltför stor del av dem.

Så kommer den sista stora gruppen medborgare — *absolutisterna*. Dessa vilja sätta yxan till roten på hela trädet och utrota rusdryckerna så mycket som möjligt. Inom denna grupp finnas många ädla och brinnande personligheter, som taga det djupt allvarligt och som bestämt men ödmjukt arbeta för att nå sitt mål. Det sträcker sig en väldig kedja av dylika personligheter i olika samhällsställningar genom hela landet. Men klart är, att det inom denna rörelse också finnes många, som på grund av att de icke förstå de svårigheter, som äro förenade med lagstiftningsarbetet på detta område, döma och klandra alltför mycket och uppträda på ett sätt, som kan förefalla fantastiskt. Det är från detta håll, som man överdriver betydelsen av en $\frac{1}{2}$ % ökning av alkoholhalten i det tillåtna lagerdrickat och går till storms mot punkter, som gott kunde få stå oberörda så länge. De förskräcka och förarga motståndarna genom att framställa fordringar, som synas dessa orimliga och fantastiska, och så hindra de i stället för befordra frågans lösning i den möjligast bästa riktning.

Genom den agitation, som utgått från det absolutistiska lägret hava nu emellertid tusen och tiotusen svenska män och kvinnor fatt den tanken, att vägen till förbudet går genom det lokala vetot. Därför har det igångsatts en väldig demonstration för dettas genomförande. Vi hava ju alla i broschyrform fått dessa många uttalanden från landets alla delar. I allmänhet tror jag, att undertecknare av dessa upprop överskatta det lokala vetots betydelse och lägga huvudvikten därpå, på samma gång som de vända sin udd mot första-kammarhögern för dess obenägenhet att gå med på detta veto.

För min del skulle jag gärna gå med på detta veto, om jag verkligen trodde, att det vore vägen. Men som frågan ligger vid riksdagen är det föga utsikt, att den skall kunna lösas på det lokala vetots väg. De som absolut hålla därpå mera stjälpå än hjälpa saken. Det huvudsakliga i de föreliggande förslagen är restriktionerna, den nya försäljningsföreläggningen, kontrollen. Om bestämmelser bliva införda, som uppdelar landet i försäljningsområden, om nykterhetsnämnder bliva tillsatta inom dessa områden, om ölet och vinet bliva lagda under de kontrollerade bolagen, om alla, som äro kända för att missbruka spritdrycker, bliva utestängda från att erhålla dem, så är det icke blott att hoppas utan säkert att vänta, att goda följder skola visa sig av en dylik ordning. Och i den mån dessa reformer komma att verka jämnt efter hela landet, bli de särskilda lokala omröstningarna av mindre betydelse.

Samhällena äro nu lösgjorda från rusdryckshandels ekonomien. All förtjänst går direkt till staten. Man tycker, att

intresset för dessa försäljningars bibehållande då icke skulle vara så stort, synnerligen om de restriktioner, som föreligga på riksdagens bord, bliva antagna i sin bästa form. Detta anser jag vara den, som lämnar den mest verksamma *personliga kontrollen*. Och jag vill mana nykterhetsvännerna inom denna kammarare att icke genom ett envist fasthållande vid det lokala vetot stjälpa denna reform. Det vore icke lyckligt, om landet skulle få bevittna, att ytterlighetspartierna i denna fråga, genom envist fasthållande vid sina ståndpunkter, skulle så binda henne, att hon symboliskt bleve lik de bekanta »bältespännarna», som stå i brons utanför Nationalmuseum. De stå där år efter år, och aldrig blir det klart, huru det skall gå.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Det ena partiet vill politiskt leva på *rusdryckernas frihet*, det andra partiet på *det lokala vetot och förbudstanken*. I den ena gruppen säger man: Om vi gå nykterhetsvännerna till mötes, så mista vi anhängare. Vart skola de gå? Vart skola de gå? I den andra säger man: Om vi taga mindre, än vi bestämt oss för, så mista vi anhängare. Vart skola de gå? Vart skola de gå?

Jag tycker, att vi böra taga de steg framåt, som erbjuda sig. Detta kan ej ske, om ej vi nykterhetsvännerna gå de s. k. måttliga något till mötes. Dessa skola säkert behärta ställningen och manas både av sitt förstånd, sitt samvete och tidens stora allvar att ansluta sig till en allvarlig nykterhetsreform, även om denna reform ej kan fullt tillfredsställa oss i alla stycken.

Skulle yttersta dagen inträffa omedelbart efter ett sådant beslut, så brinner ju all alkohol upp, och hela striden är slut. Skulle vi åter få leva, så hava vi ju ej av sagt oss rätten att förbättra förslagets praktiska brister och taga nya steg framåt på nykterhetens bana, då det visar sig behöfligt och möjligt.

Herr talman! Jag har intet yrkande för närvarande, men jag hoppas, att folket i landet icke skall behöva klaga över att denna kammares höger ej går berättigade och behöfliga reformkrav till mötes beträffande nykterheten i riket, och jag hoppas också, att nykterhetsvännerna skola taga den hand, som räcker ut av den moderata högern, så att det blir något *praktiskt* resultat av dagens beslut.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Den gleshet varmed bänkarna äro besatta ådagalägger tydligt, att den kraftansträngning, som kammararen visade sig mäktig av, när den antog regeringspropositionerna, uttömt kammararens intresse för denna frågas behandling vid detta tillfälle. Men jag tror ändå, att man kan säga, att kammararen icke lämnat svar på den fråga, som nog ändå i själva verket är huvudfrågan.

Det är ju så, att, när det gäller att genomföra en reform, man kan välja att antingen göra så, att man lappar och lappar, utan att det finnes något sammanhang och system i detaljänd-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

ringarna — man tager det förslag som föreligger, därest det i och för sig visar ett visst framsteg, utan att man som sagt verkligen ser efter huruvida det hänger i hop med det hela — eller också kan man på en gång taga en reform, ett framsteg, som täcker hela området, därvid man klart och konsekvent tillämpar vissa genomgående principer, av vilka man har att vänta såsom resultat ett samlat helt. Den senare riksdagen 1914 hade lik-som årets riksdag tillfälle att välja mellan dessa båda framstegslinjer. 1914 års riksdag valde detaljarbetets väg. Årets riksdag kommer synbarligen att göra precis detsamma.

Vart den vägen leder med avseende på arbetets resultat, där-på har den nyss behandlade propositionen nr 26 varit ett slä-ende bevis. Jag tror, att man om det resultatet kan säga, utan att underskatta dess betydelse, att dess värde ligger alldeles säkert icke däri, att den kommer att ordna det som man därmed avsåg att ordna. Dess värde ur min synpunkt ligger däri, att finansministern säkerligen kommer att på nytt uppträda och säga: när vi hava sagt A och B, måste vi också, därest icke det hela skall bli ett kaos, säga C. Eller vad tro herrarna, att folket skall finna för verklig mening i en sådan anordning, att vi besluta, att en vin- och spirituosaahandlande enligt den nyantagna lagen är förhindrad att skicka en flaska 25-procentigt brännvin till en avnämare inom ett visst kontrollområde, men fullständigt oförhindrad att skicka två eller tre eller tio 24-procentiga vinbuteljer. Ur nykterhetssynpunkt komma säker-ligen både försändaren och mottagaren att fråga sig: vad är det egentligen som är gjort, vilka framsteg hava vi i stort sett tagit i detta avseende? Jag tror, att fortsättningen kom-mer att visa precis samma resultat som exempelvis behandlin-gen av frågan om den enskildes importträtt.

I fjolårets proposition förklarade finansministern, att han ansåg, att det förslag rörande importträtten som förelåg från nykterhetskommittén var ett alldeles för långt gående förslag, och han gjorde gällande att man mycket väl kunnat gå fram på en annan och mjukare linje. Sedan statsrådet ännu ett år sysslat med problemet och försökt göra sig reda för, huruvida den av honom ifrågasatta vägen var framkomlig att gå eller huruvida det förslag, som nykterhetskommittén förordat, jämväl på den punkten var det bästa, och så anslöt han sig till det sistnämnda förslaget. Men det var nu ryckt ur sitt samman-hang och utan nödiga kompletterande bestämmelser. I detta skick har det antagits av kammaren. När denna kammare är villig att på det sättet gå fram på detta område, är det då rimligt att samtidigt beklaga sig över de många återkommande försla-gen, som ständigt påkalla riksdagens uppmärksamhet? Förhål-ler det sig icke så, att för dem, som anse att, så länge rusdryc-kerna spela den sociala roll som de göra, rusdryckskonsumtionens tillbakaträngande måste finnas på samhällsbyggarnes arbetspro-gram? För dem är det också uppenbart, att det ofullkomliga

skick, vari nykterhetslagstiftningen befinner sig, är deras fel, som vägra att gå de genomgripande reformernas väg.

Jag skall visa på en annan omständighet, som visar vart det detaljerade framryckandet leder. Det är ju så, att rusdryckerna kunna hos oss delas upp i två stora huvudgrupper: brännvin samt maltdrycker och vin. Skulle man då fråga sig, vilka av dessa grupper som åstadkomma den största ödeläggelsen och mot vilka lagstiftningsåtgärder i första hand äro påkallade, så blir svaret väsentligt olika från olika håll. Från många håll svaras, att ölet uppenbarligen är det skadligaste, och från andra håll, att det uppenbarligen är brännvinet, som gör största skadan. Men det är tydligt, att lagstiftningsarbetet måste taga sikte på båda grupperna och söka åstadkomma en enhetlig reglering.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Frågar man sig huruvida det detaljarbete denna kammare på den nuvarande regeringens förslag vid senaste riksdagen har åstadkommit beträffande uppgiften att samtidigt reglera dessa båda områden, så blir svaret, att vad i detta avseende åtgjorts vore ett enda misslyckande. Jag tror, att man kan säga att, med fränseende av den proposition som behandlades i början av årets riksdag om Konungens befallningshavandes beslutanderätt att i vissa fall utfärda förbud eller strängare restriktioner, omfattade båda slagen rusdrycker, så har regeringen endast försvårat brännvinets åtkomst för de svåraste missbrukarna. Nu vill jag erinra därom att, så snart det är fråga om *borttagande* av alkoholförsäljningen för ett större område, mötes man med den invändningen, att det är klart, att människorna skola försöka att på annat håll förskaffa sig rusdrycker. Nu har man stängt utminuteringsvägen för missbrukarna, men samtidigt blundat för deras möjlighet att i alla fall berusa sig. För dem står vin- och ölhandeln fullkomligt öppen. Vad innebär det vi gjort i sak? I huvudsak såvitt jag ser att konsumtionen förskjutits över från brännvins- till öl- och vinhandelsområdet, och det är så mycket märkligare, som denna åtgärd företagits på regeringens initiativ. Det område mot vilket man riktat sig är det, varifrån avkastningen ingår till statsverket, under det att av de andra rusdryckerna, som uppenbarligen favoriserats, huvudparten av förtjänsten går till de privata handlandena och utövarna av tillverkningen. Och jag måste säga mig att, om det är så att huvudresultatet av detaljarbetet innebär, att man blott förskjuter konsumtionen från det område, där staten har ekonomiskt intresse, och därmed ökar de privatekonomiska fördelarna av hanteringen, synnerligen litet har vunnits, då nykterhetstillståndet i stort sett bland de särskilt åsyftade missbrukarna nog icke blivit synnerligen mycket annorlunda.

Om bryggerinäringens män varit självhärskande i fråga om svensk lagstiftning, så kunde de, efter mitt sätt att se, icke hava handhaft lagstiftningsuppgiften på ett för sina intressen mer lönande sätt, än vad nu varit fallet. Det är ingen tillfällighet,

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandelns
ordnande m. m.
(Forts.)

att under det många nyttiga industrier haft att kämpa en mycket hård kamp för livet, hava bryggerierna kunnat utdela 15 à 17 %. Under sådana förhållanden måste man fråga sig: tror kammaren, att kammaren går fram på en riktig väg, då den utan vidare avslår ett enhetligt system, som tillrättalägger det hela, och endast ryckvis och tillfälligtvis tager det som kommit att ligga på kammarens bord. Jag kan omöjligt se, att det kan vara fallet.

När man frågar varför man icke vill vara med om en fullständig reform, blir svaret: vi erkänna, att det är riktigt, att riksdagen själv vidtager en enhetlig, hela området omfattande reform, men i det framlagda förslaget förekommer en hel del så ytterligt gående bestämmelser. Detta har varit anledning för oss att icke nu vara med på detta förslag. Och så har man vänt sig i särskild grad just mot det lokala vetot.

Jag ber i detta sammanhang få vända mig mot några av de erinringar, som gjorts mot denna del av nykterhetskommitténs förslag. Om man skall karakterisera denna del med några få ord, så tror jag, att man skulle kunna säga, att innebörden i stort sett är, att beslutanderätten om tillstånd att i en kommun anordna försäljning av rusdrycker överflyttas från vissa myndigheter till de inom kommunen boende. Nu säger man, att det är bara en rösträttsfråga, det har icke någon speciell betydelse. Men samtidigt som man säger detta varnar man på det bestämdaste för de betänkliga ekonomiska följder, som en sådan överflyttning i sig skulle komma att innebära. Varför skulle det vara så vådliga ekonomiska konsekvenser förenade därmed? Uppenbarligen endast därför att en mängd tillstånd, som nu utlämnas, då icke skulle bli utlämnade. Men huru resonerar man om de vådliga ekonomiska konsekvenserna kan vara förenligt med den satsen, att någon förändring i nykterhetsavseende icke skulle uppstå, det är för mig omöjligt att inse.

För några år sedan mottog jag från en medlem av denna kammar, samtidigt landshövding, en förfrågan, när en framställning rörande rusdrycksförhållandena inom den kommun, i vilken jag bodde, och vilken framställning var avsedd att ingivas till Konungens befallningshavande, kunde tänkas komma in. Jag meddelade honom svaret på den saken och träffade honom sedan och frågade honom då, varför han gjorde en sådan förfrågan, och fick till svar: jo därför att jag vill, när frågan kommer in, själv handlägga densamma, ty då blir resultatet ett helt annat, än om de övriga ledamöterna skulle komma att handlägga saken. Det var första gången min uppmärksamhet väcktes på av vilken art den garanti är som ligger i att Konungens befallningshavandes behandling skulle förutsätta en ur saklig synpunkt synnerligen vederhäftig behandling. Landshövdingeämbetet var sammansatt av tre personer. Saksålen, vare sig den ena eller den andra prövade ärendet, voro precis desamma, men det var de olika personernas subjektiva uppfattning, som var den avgörande.

Vad det rådde för en opinion i den kommun, beträffande vilken beslutet skulle fattas, var för avgörandet fullkomligt likgiltigt. Slumpen skulle avgöra vilken person skulle handlägga ärendet och huruvida den ifrågasatta rättigheten skulle beviljas eller icke. Såvitt jag förstår förhåller det sig ofta så, att ovidkommande omständigheter äro avgörande för frågans behandling, under det att den reella sak som borde tillerkännas huvudinflytandet, opinionen i den kommun som tillståndet gäller, är i hög grad inflytelselös, när det gäller att avgöra spörsmålet. Samtidigt argumenterar man, såsom friherre Fleming gör i år och gjorde i fjol, att en lagstiftning som icke är byggd på och icke räknar med den allmänna opinionen, den lagstiftningen skulle vara förfelad. Det säger man på samma gång, som man är färdig att bibehålla en anordning, som i hög grad förbiser och lämnar utan särskild hänsyn opinionen i den kommun som tillstånds rättigheten gäller och låter helt andra omständigheter vara avgörande för beslutet. Ytterligare tror jag, att man kan gå ännu längre gentemot de nu beslutande och anföra, att det förekommer fall, inför vilka iakttagaren måste ställa sig i viss mån undrande. Ett exempel. Det var så, att den 23 april 1913 beslöt Konungens befallningshavande i Östergötlands län att bevilja tillfällig utskänkning av brännvin på en viss plats i Östergötland. Kungl. Maj:t, hos vilken sedermera klagan fördes över den saken, förklarade, att rättigheten icke borde beviljas, men resolverade att, när vid ärendets avgörande tiden för tillståndet tilländagått, besvären icke skulle till någon åtgärd föranleda. Detta Kungl. Maj:ts beslut hindrade emellertid icke Konungens befallningshavande att senare på grund av samma lagstadgande bevilja samma rättighet. Detta skedde icke blott år 1913. Det skedde jämväl år 1914. Och jämväl i det fallet skedde beviljandet mot en stark opinion i den bygd, som beviljandet avsåg. Jag frågar mig: äro sådana beslut av den art, att de böra vinna denna kammares fortsatta förbehållslösa understöd?

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Jag påminner om ett annat fall, som ligger mycket nära till, nämligen här i Stockholm. Vid årsskiftet var det så, att 40 kafé-rättigheter icke i laga tid fått sina ansökningar prövade, och på grund därav höll det på att inträffa, att rättigheterna med årsskiftet skulle komma att upphöra. Dessa rättigheter voro av synnerligen tvivelaktig natur. Att den utskänkning, som förekom vid rättigheternas utövande, var sådan, att den omöjliga skulle vinna denna kammares gillande, tror jag man utan närmare studium av förhållandena måste säga var fallet. Nu inträffade emellertid, att rättigheterna förnyades enligt ölförsäljningsförordningens § 9 mom. 3, vilket lagrum omöjliga var tillämpningsbart på rättigheterna i fråga. Klagan skedde, och beslutet upphävdes också, men då hade emellertid tiden tilländagått, och rättigheterna hade tills vidare upprätthållits. Jag måste säga, när man kunnat konstatera, att jämväl i uppenbar strid mot lagens anda om också icke i uttrycklig strid mot dess ordalag sådana rät-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

tigheter kunna för närvarande upprätthållas, även ur rättslig synpunkt nuvarande anordning icke företer sådana garantier, som man från åtskilliga håll vill göra gällande.

Under diskussion om bevillningsutskottets betänkande nr 26 yttrade friherre Fleming, att han ansåg uppskov borde ske med att bifalla redan den lilla ändring som då behandlades. Men hela hans resonemang gäller i ännu högre grad om nu föreliggande förslag och om uppskov därmed. Och anledningen skulle här vara den att man icke utrett, huru stort antalet vore av dem, som missbruka starka drycker. En utredning härom påkallade han för sin del, innan något vidare borde göras. Jag måste säga, att är det verkligen sådana skäl som göras gällande av våra motståndare, som ju friherre Fleming representera — han är majoritetens förste man i bevillningsutskottet — så äro uppskovsskäl synnerligen svaga. Om jag skulle säga till friherre Fleming, att han finge i uppdrag att verkställa denna utredning, skulle första åtgärden därvid bliva att bestämma den gräns, där missbruket börjar. Redan svårigheterna härmed tror jag skulle visa sig vara sådana, att uppdraget omöjligen kunde föranleda till några bestämda uppgifter i utredningsväg. Jag vill i detta avseende framställa en enda typ. Jag tror det finnes i Stockholm många arbetare med 1,000 kronors lön och familj med 6 barn. Hyran för bostaden går till 400 kronor och således återstår 600 kronor till övriga levnadsomkostnader. Om jag antager, att en sådan arbetare konsumerar blott ett par supar brännvin och 3 halvor öl om dagen, kan ingen människa — så anse nog friherre Fleming och de som dela hans uppfattning — beteckna denna alkoholförtäring såsom missbruk. Nu inträffar, att denna konsumtion för denna familj är tillräcklig att trycka ned hela dess tillvaro under svältgränsen, denna konsumtion föranleder säger jag, att familjen får lida umbäranden i synnerligen stor omfattning. Måste man då icke inränga nämnda arbetare såsom missbrukare? Detta enda exempel ådagalägger vad en utredning, sådan friherre Fleming anser borde komma i fråga, skulle gälla. Jag tror, att man måste säga att sådana uppskovsskäl och sådana utredningsyrkanden omöjligen kunna eller böra vara bestämmande för riksdagens första kammare.

I sammanhang med behandlingen av detta ärende har man rätt ofta fått höra uttalas en stark förtrytelse över, huru en del »agitatorer utnyttja nykterhetsfrågan» såsom hjälpmedel för att tillförsäkra sig platser i stadsfullmäktige, kommunalnämnder och andra institutioner. Denna möjlighet föranleder, att de var för sig bidra till, att nykterhetsfrågan hålles ständigt aktuell. Nu förhåller det sig så med det yrkande på lokalt veto, som föreligger, att genom bifall därtill skulle avgörandet i dylika frågor flyttas från församlingar av dylik art och komma att ske genom en omröstning, som, såvitt jag förstår, icke skulle lämna något tillfälle för tillfredsställande av sådana agitatorers vare sig ekonomiska eller andra intressen. Det är egendomligt,

att på samma gång man måste säga sig att de yrkanden »agitatorerna» framställa, innebära, att de skulle berövas fortsatta förtroendeposter, finner man fortfarande lämpligt och riktigt att uttala den meningen, att många gå fram och påyrka lokalt veto icke för nykterhetens skull utan med hänsyn till andra själviska intressen. Det förefaller mig omöjligt att få ett sådant resonemang att hålla samman.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Jag påminner — det är möjligt att det i år kommer att upprepas här i kammaren — hurusom första kammarens nationella partis ledare i fjol, när det gällde behandlingen av denna fråga, erinrade om, att han för sin del sagt, att han icke ville vara med om lokalt veto, och att när han sagt, att han icke ville det, önskade han att detta uttalande måtte respekteras. Jag hade då icke något tillfälle att göra något inpass mot detta resonemang, men jag får nu säga gentemot detsamma: är det icke så i fråga om varje stor reform, som första kammaren slutligen fått gilla, att framför dess ja har legat en mängd nej? Är det icke så, att reformer av samma art som denna i början mottagits med motvilja och icke vunnit kammarens anslutning men gått fram till förverkligande över en mängd nej? Jag tror, att så varit fallet och att så blir fallet jämväl med denna reform. Vi kunna exempelvis, när man anser att det är något så orimligt på detta område, att man skulle rösta efter huvudtal, män och kvinnor skulle hava samma rösträtt, endast kasta en blick över Öresund till Danmark, där det Danska landstingets mångåriga kamp mot strävandena på rösträttens område brutits och, just nu slutar med, att man accepterat den lika personliga rösträtten för både man och kvinna. Men här återfinner man kravet för kvinnans vidkommande att få vara med om och avgöra sådana här frågor så obilligt och i och för sig så långt gående, att det därför måste avvisas.

I detta sammanhang får jag säga att det finnes en jämväl här synnerligen framträdande oförenlighet mellan de olika delarna av högerpartiets program. Det är ju så, att såsom huvudskäl för avvisande av kravet på kvinnans rösträtt och likvärdighet med mannen med hänsyn till medborgerliga rättigheter brukar man på detta håll giva en särskild hänvisning till, att hemmet är kvinnans värld; där skall hon utöva inflytande; där skall hon forma framtidens öden genom sin uppfostraregärning. Men samtidigt förnekas henne rätten att vara med och bestämma rörande förhållanden, som i sin tur avgörande inverka på hemmets beskaffenhet, just på förhållandena i den värld, som hon hänvisades till och som betecknades såsom hennes!

En ärad talare på Älvsborgsbanken ansåg för sin del, att bland de alldeles särskilt anmärkningsvärda fel, som förekommo i utskottets förslag var, att man talade om och betecknade alla i det nya lagförslaget omhandlade drycker såsom »rusdrycker». Han ansåg, att detta var att skjuta över målet. En sådan lag vill han icke vara med på. I och för sig är denna sak icke så

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels-
ordnande m. m.

(Forts.)

viktig, det är, tycker jag, en namnfråga. Men i anledning av att han framdrog detta som skäl för avslag på utskottets förslag, vill jag erinra om, att denna kammare vid 1913 års riksdag var med om att införa denna beteckning i lagen och sålunda för sin del redan godkänt en sådan terminologi. Det förefaller mig, att när riksdagen antog och godkände bestämmelserna för rusdrycksmedelsfonden, det icke vore att skjuta över målet att nu tala om de i denna lag omhandlade dryckerna såsom rusdrycker. En sådan beteckning — sakligt fullständigt befogad — skulle vara ett konsekvent fortsättande på den väg, man redan då slog in på.

När det nu säges, och därmed vill jag sluta, att det skulle för nykterhetstillståndet i landet vara relativt likgiltigt, huruvida i kommunerna den allmänna opinionen får avgöra dessa frågor eller icke, tror jag, att varenda en, som känner till förhållandena, måste erkänna, att man därmed icke återgiver vad som existerar i verkligheten. Det har varit en tid, det tror jag också, när ur samhällsskyddets synpunkt befogetheten och rätten att bevilja tillstånd till rusdrycksförsäljning borde tillkomma myndigheterna. Den långa uppfostran på detta område, som sedan förekommit, har föranlett, att när man nu motsätter sig att lämna kommunens invånare denna rätt sker detta icke därför, att man är rädd, att de skola bevilja för många tillstånd, utan uppenbarligen därför, att man tror fara vara för handen, att de skola vägra att medgiva tillstånd i önskad omfattning. Man tror att de skulle drivas fram av alltför stark nykterhetsvilja, och detta samtidigt som man vill göra gällande, att ett beslut i enlighet med utskottets förslag vore ur nykterhetssynpunkt likgiltigt. Det är en för stor inre motsägelse i detta tal, som icke låter sig förenas till ett logiskt eller konsekvent resonemang.

På grund av det anförda ber jag få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Ekman, Karl Johan: Vid förra riksdagen framhölls från flera håll det sammanhang, som existerar mellan försvarsfrågan och nykterhetsfrågan, och det lärar icke kunna förnekas, att det verkligen finnes ett starkt samband mellan dessa frågor. Ty om man vill stärka försvarskraften utåt, gäller det också att stärka den fysiska och sedliga kraften hos folket. Jag tror därför, att det hade varit synnerligen lyckligt, om dessa bägge frågor kunnat lösas samtidigt. Intresset för försvarsfrågan var synnerligen starkt och det invercade på nykterhetsfrågan, så att även den uppbars av ett starkt intresse. I det fallet är läget nu betydligt sämre. Emellertid visar beslutet vid 1914 års senare riksdag, att å ömse sidor fanns en ärlig vilja att föra nykterhetsfrågan framåt, över det nuvarande stillaståendet, om också ny meningarna voro delade, hur långt man skulle gå. Då sådant intresse verkligen visades från bägge sidor, ligger däri en viss borgen för, att man skulle kunna kom-

ma till ett visst samförstånd nu, vid denna riksdag, och man kan icke säga, att saken är förlorad, därför att icke en lösning gavs genast. Om man tänker på rösträttsfrågan så var den en konsekvens av 1901 års härordningsreform, men i alla fall avgjordes den icke samtidigt med denna reform, utan lösningen kom först åtskilliga år senare, och på samma sätt torde det förhålla sig med nykterhetsfrågan. Enligt min uppfattning är nykterhetsreformen en konsekvens av 1914 års härordningsreform, och det var visserligen icke så bra, att dessa frågor icke kunde lösas samtidigt, men man får hoppas att lösningen skall komma. Det vore nog lyckligt om man vid denna riksdag finge en lösning, som kunde bilda en fast grundval för vidare arbete på nykterhetens höjande hos vårt folk.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m.m.
(Forts.)

Om vi tänka på, huru nykterhetsrörelsen uppkom i vårt land, på dess första början, finna vi, att det var från de bildades led, som denna rörelse utgick. Det var icke underligt, ty det är en naturlig sak, att det är de bildade, som skola angiva vägen för utvecklingen, sedan kommer folkrörelsen i spåren. Det har varit på samma sätt här: de bildade togo initiativet, och sedermera har den stora folkrörelsen utvecklats sig, som vi nu bevitna. När det nu förhåller sig på detta sätt, kan man icke hysa någon annan uppfattning än den, att det är ett särskilt ofrånkomligt ansvar, som vilar över de bildade, de mera upplysta inom nationen, och om nykterhetsrörelsen särskilt på senare tiden något har urartat, om den uppvisar mindre goda sidor, så tror jag, att det beror till någon del just på, att de bildade efter den första tiden undandragit rörelsen sitt stöd och sin ledning. Och ligger verkligen däri någon försummelse, så gives nu ett tillfälle att gottgöra denna. Det föreliggande förslaget betecknar ett mycket stort framsteg utöver nu gällande lagstiftning, vare sig man vill gå med på alla detaljer eller icke. Jag skall icke tala om detaljerna nu, men jag anser, att av föreliggande förslag borde kunna framkomma ett positivt resultat av mycket stort och bestående värde.

Det är ju en allvarsam tid vi leva i, och jag tror, att man måste göra någonting, för att även på denna punkt stärka och höja vårt folk.

När man kämpar på slagfältet, så frågar man icke efter om vägen går just där, man själv skulle finna behagligast, utan man går den väg, där den samlade kraften giver tryggad framgång. På samma sätt menar jag, att nykterhetsfrågans lösning icke kan vinnas, om partierna skulle splittra sina krafter, utan att man hellre bör samla krafterna för att åstadkomma ett snart resultat. Den ensidiga ståndpunkt, som hittills iakttagits av partierna å ömse sidor, tror jag måste övergivas. Huru detta skall ske, det får man ju se under den fortsatta behandlingen av frågan, men jag för min del kan icke åta mig ansvaret att på något sätt bidra till, att frågan skulle falla, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

Herr Gullberg: Herr talman! Riksdagen fattade härom året ett mycket gott beslut, vilket innebar att all utskänkning på övningsplatserna för bevärningen skulle vara förbjuden. Men detta goda beslut har blivit fullständigt illusoriskt genom regementenas förflyttning till städerna. Om det nu förhölle sig, såsom herr Hedenlund i sitt anförande gjorde gällande, nämligen att de kommunala myndigheterna i allmänhet ha ett stort intresse för nykterheten, skulle man väl snart bliva varse, att i de städer, där den värnpliktiga ungdomen samlas för att genomgå sin vapenövning, åtgärder till förmån för nykterheten i mycket stor utsträckning skulle vidtagas, men tyvärr måste man säga, att det är ganska litet nykterhetsintresse som uppenbarar sig. Därom vittnar åtminstone min erfarenhet. Jag får därför tillkännagiva, att jag kommer att understödja förslaget om lokalt veto. Ty jag är viss om, att folket, män och kvinnor, vid den kommunala folkomröstningen skola möta upp för att göra slut på den sorgliga rusdryckstrafiken, särskilt i de städer, där värnpliktig ungdom i stor myckenhet vistas. Jag är därför intresserad av att förslaget om lokalt veto går igenom, och att bevillningsutskottets förslag vinner även första kammarens understöd. Jag är då viss om ett gott resultat till nykterhetens fromma. Den uträkta handen från nykterhetsvännerna böra alla, som önska en god lösning av nykterhetsfrågan, fatta. Jag ser eljest ingen annan väg till lösning av detta spörsmål än totalförbud, men det ligger nog ännu längre bort än det lokala vetot. Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Gustafsson: Jag förstår mycket väl att kammaren kan vara trött på dessa många anföranden, och jag skall därför fatta mig kort i föreliggande fråga, icke därför att jag anser att den är tillräckligt utdebatterad, utan därför att jag i motsats till de talare, som här anse det enda saliggörande räddningsmedlet ligga i det lokala vetot, ansett att det skulle kunna finnas ett annat sätt att komma fram till samma resultat utan att behöva beträda det kommunala vetots väg. I det avseendet ber jag att få nämna en liten sak, som här icke blivit berörd, nämligen vad det lokala vetot egentligen innebär. Vi sitta här och skriva lagar för svenska folket, varefter de sedan skola leva och försöka inrätta sina kommunala arbeten, därmed de hava åtskilligt besvär, helst om dessa lagar ligga så nära varandra, att de korsa varandras linjer på sätt lagen om detta lokala veto skulle göra gentemot den lag, som angår val av ledamöter till andra kammaren, men ändå icke kan fullt inrymmas under samma lag. Det blir en kommunal oreda i landet av dylika kommunallagar, som bliva svåra att efterleva. Om så vore att jag hade denna övertygelse om att det lokala vetot skulle vara det enda verk samma medlet till nykterhetens befrämjande, skulle jag icke draga mig för att förorda denna väg. Men varför kunna vi icke här använda den nära intill liggande kommunala röst-

skala, som vi nu hava? Varför skulle vi icke t. ex. kunna följa det förslag, som innefattas i den reservation, som till detta betänkande är avgiven utav herr Jonsson i Hökhult och som han tillsammans med flera andra ledamöter framburit inom andra kammaren. Jag tror mig till och med veta, att en del ledamöter inom denna kammare, vilka äro experter på nykterhetsområdet, till och med själva uttalat att det förslag denna reservation innebär, skulle vara fullkomligt jämförligt med det lokala vetot, men man har icke velat gå på den vägen, och varför? Jo, därför att man gått på möten på landet och talat om för folket och haft resolutioner i fickan och sagt, att vi skola hava en resolution till det och det mötet med uttalande av anslutning till det lokala vetot, och så har man kört i denna fåra och intalat folket att detta är den enda väg, som leder till målet. Nu, mina herrar, ber jag att få säga att jag bor i en trakt, där folket älskar nykterhet, och där nykterhetsarbetet länge bedrivits. Men frågar man folket där: är det det lokala vetot ni önska, så svara de, att det vill de verkligen icke hava, därpå tänka de icke, nej, visst icke, men vad, fråga de, innebär för övrigt detta? Jo, ni skall rösta vart tredje år om ni vill hava spritförbud eller icke, och vad svarar folket då? »Det få vi allt tänka litet på. Man skulle ju kunna tänka sig den möjligheten att vi därmed rösta fram någonting som vi icke själva önska.» Det finnes, mina herrar, platser, där sådana saker försiggå, det är blott det jag velat säga här. Men för min del anser jag, att vi mycket väl skulle kunna vara med om att ena oss uti denna fråga. Jag tänker mig att första kammaren nu kommer att antaga det förslag, som föreligger i herr von Hofstens motion och i den reservation, som är betänkandet bifogad. Om första kammaren nu tager detta förslag såsom sitt, skulle vi med bortskärande av det lokala vetot kunna hoppas att få en brygga slagen från den reservation jag här påpekat, och då tänker jag mig att nykterhetsvännerna skola få mycket svårt att avböja den hand, som erbjudes dem från den moderata högern, och därför önskar jag, att vi taga denna sak under allvarligt övervägande.

Den kommunala röstskalan har mycket klandrats därför att icke alla myndiga män och kvinnor få tillfälle att utöva rösträtt. Men även för dem, som i övrigt kunnat vara anhängare av de framställningar, som i fjol gjordes från yttersta vänstern i nykterhetsfrågan, har det dock varit omöjligt att gå med på det lokala vetot, denna inkörsport för den kommunala folkomröstningen.

Med vad jag här sagt skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Jonsson i Hökhult och hoppas, att kammarens ledamöter här ställa sig välvilliga vid avgörandet av de saker jag här påpekat.

Herr von Mentzer: Det är nog ingen hemlighet för

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

herrarna att jag alldeles bestämt intager ställning bland dem som önska rusdrycksförbud och det ju förr dess hellre, men i det nu föreliggande utlåtandet finnes icke denna väg utpekad, så att nu har jag blott att välja emellan de olika framställningar, som här förekomma. Jag är alltså vän av rusdrycksförbudet, men man säger att kloketen bjuder att vi taga ett steg i sänder, och då är det ju klart att jag nu vill taga det steg, som jag anser vara det bästa. Men då jag nu vill taga detta steg, är det väl alldeles uppenbart att jag till en början icke kan biträda den reservation, som talar om avslag på de motioner, som äro avgivna, och varom det nu är fråga. Då jag sedan har att välja på de återstående förslagen, d. v. s. utskottets förslag, herr von Hofstens reservation och herr Jonssons i Hökhult reservation, skall jag för min del be att få meddela, att jag efter att hava så gott jag kunnat satt mig in i saken, kommit till det resultat, att av dessa reservationer innebär herr Jonssons det största steget framåt i den riktning som jag tror vara välsigrelsebringande för landet. Då nu här nyss av den föregående talaren gjorts yrkande på bifall till denna reservation, behöver jag ju icke framställa något sådant yrkande.

I stället skall jag be att få fästa mig vid en annan sak. Den föregående talaren yttrade att det icke vore omöjligt att herr von Hofstens reservation nu vinner framgång i denna kammare. Men ifall detta kommer att ske skall jag be att redan nu här få fästa herrarnas särskilda uppmärksamhet på ett moment i denna reservation. Där finnes nämligen på sidan 78 i betänkandet framställt vad denna reservation innebär. Den innebär bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla: »att Kungl. Maj:t ville låta verkställa undersökning och utredning angående beredande av skälig ersättning ej mindre åt de vinhandlare samt innehavare av överlåtna spirituosa rättigheter, vilka före den 1 januari 1915 bedrivit sådan rörelse, än även åt de övriga personer, vilkas utkomstmöjligheter genom ifrågavarande lagstiftning komma att inskränkas, allt under förutsättning att lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1917, samt för riksdagen framlägga det förslag, utredningen kan föranleda». Det är icke så synnerligen länge sedan vi här i kammaren hade före frågan om ersättningar i fall, sådana som dessa, och då försökte jag för min ringa del framlägga skälen för att några sådana ersättningar icke borde ifrågakomma. De skäl, som jag då framhöll, böra efter mitt förmenande även här komma till sin rätt och ihågkommas då det gäller ersättningar enligt nu föreliggande förslag. Jag behöver icke erinra om att det vid flera föregående tillfällen har varit så ställt, att enskilda personer blivit lidande i sin ekonomi genom lagstiftningsåtgärder utan att det därför i minsta mån kommit ifråga att ersättningar därför skulle utgå från statens sida.

Det synes mig här vara skäl att beakta att det åberopade exemplet med tobaksmonopolet och de ersättningar, som i sam-

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

manhang därmed beviljades, är icke tillämpligt här, då det ligger en väsentlig skillnad emellan tobaksmonopollagstiftning och nykterhetslagstiftning. Ifråga om den förra avser staten att övertaga en affär och därpå göra ekonomisk vinst, men här gör staten icke någon sådan ekonomisk vinst. Då jag säger någon *sådan ekonomisk vinst*, menar jag, att staten gör en viss ekonomisk vinst, men den gör samma ekonomiska vinst som den, vilken genom en ny lagstiftning icke blir längre i tillfälle att fortsätta med sin hantering. Jag kan blott här uttala den gamla sanningen, att det är ingen välsignelse med brännvinspengar, de äro blodspengar och de föra ingen välsignelse med sig vare sig de inflyta i statskassan eller i enskildas kassor. Att vilja lämna ersättning i sådant fall som detta är ett frånseende av att, när man skall taga hänsyn till penningvärdet, det icke är endast kvantitativt det skall bedömas, utan även kvalitativt. Men även om man icke gillar denna uppfattning, synes det mig vara olämpligt att nu besluta avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående ersättningsfrågan. En sådan skrivelse innehåller alltid i viss mån ett slags förbindelse att vi skola, när saken kommer igen göra någonting, och man anses genom en sådan skrivelse i viss mån hava godkänt principen, och att uti en så outredd fråga som denna skriva till Kungl. Maj:t vore väl icke på sin plats, det vore föga motiverat. Och att det är omotiverat kan man så mycket mera finna om man läser reservationens eget uttalande angående denna ersättningsfråga. I densamma erinras nämligen om att Kungl. Maj:t har yttrat, »att det skulle möta betydande svårigheter att låta sådan ersättning utgå i annan form än genom viss tid för avveckling, såsom i penningar». Härom säga reservanterna: »Vi medgiva detta och ställa oss ganska tveksamma till det i motionen nr 109 framställda förslaget om anhållan att Kungl. Maj:t ville låta anställa undersökning» etc. Och så tillägga reservanterna: »Behövligheten och lämpligheten av en sådan utredning om ersättning i och för lagens ikraftträdande före angivna tider bliva även mindre framträdande, om de uti Kungl. Maj:ts proposition nr 187 föreslagna åtgärder antagas av riksdagen.»

Dessa åtgärder äro nu godkända i dag, så att reservanternas egen motivering talar emot denna framställning om avlåtande av en dylik skrivelse.

Av dessa skäl ber jag att få yrka att i den händelse, såsom det har antytts, herr von Hofstens reservation antages, det moment i denna reservation vilket innebär ett yrkande på en sådan skrivelse, måtte få utgå ur herr von Hofstens reservation.

Herr Trygger: För min del har jag i avseende å det lokala vetot precis samma uppfattning i år som jag hade i fjol. Ingenting har under mellantiden inträffat som kommit mig att förändra ståndpunkt, och jag är övertygad om att kammaren delar denna min uppfattning. För så vitt man sätter som mål

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.

(Forts.)

för den beslutanderätt, man vill giva kommunerna i denna fråga, att det skall beslutas förbud, då är det ju alldeles givet, att man kan inom en kommun låta ett sådant beslut komma fram på åtskilliga vägar. Ty ju flera vägar man väljer, desto större sannolikhet finnes för att komma till förbudsbeslut, och från den synpunkten sett har herr C. G. Ekman fullkomligt rätt i att det lokala vetots befintlighet jämte det kommunala bidraget till ett förbudsbeslut lättare åstadkommes inom en kommun. För mig åter ligger icke huvudsaken häri och jag tror icke heller för denna kammares majoritet, utan vi hava den uppfattningen att när frågan gäller, huruvida det skall vara förbud eller icke inom en kommun, bör den saken liksom andra prövas omsorgsfullt av personer, som hava en viss mognad och erfarenhet att avgöra allmänna angelägenheter. Nu är det ju så, att man på andra områden inom kommunen tillämpar den nuvarande kommunala röstskalan, och däri anses ligga en garanti för att det fattas för kommunen nyttiga beslut. Varför skall man i detta fall avvisa denna röstskala? Jag kan icke förstå, att härför från nykterhetssynpunkt finnes något rimligt skäl, utan om man här vill införa lokalt veto, sker det av andra orsaker. Man vill bryta sönder den kommunala rösträtten, sådan den nu är stadgad, på detta område för att så småningom följa efter på andra områden och få den helt och hållet undanröjd, d. v. s. frågan blir en politisk och icke en nykterhetsfråga.

Nu sade den ärade talare, som jag nyss åberopade, att första kammaren har ingen anledning att därför att den sade nej i fjol fasthålla vid detta nej i år, ty erfarenheten hade visat, att första kammaren flera gånger, när det gällt reformfrågor, först sagt nej för att slutligen säga ja, och då kunde första kammaren gärna skynda sig att redan nu säga ja i detta fall. Nå väl, det resonemanget är emellertid icke hållbart, ty om det skulle hava betydelse, skulle den ärade talaren visat, att det varit *klokare* när vi sade ja än när vi sade nej. Alltså, man kommer alltid tillbaka till undersökning i varje fall, huruvida ett ja eller nej är det för landet nyttigaste.

Ehuru jag sålunda i avseende å det lokala vetot är alldeles bestämd däruti, att jag icke kan vara med om att införa någonting sådant, kan jag å andra sidan icke dela vissa kollegers uppfattning att vi nu i år borde förkasta de i frågan väckta motionerna, utskottets utlåtande samt de positiva reservationerna, utan jag anser, att vi böra se till att söka komma till ett positivt resultat. Vilket resultat skola vi då välja? Vi ha utskottets förslag, om vi nu se bort från det lokala vetot, och vi hava reservationerna. För min del anser jag, att det är det naturligaste att kammaren fasthåller vid det beslut, som kammaren i själva saken fattade vid förra riksdagen. Det är visserligen sant att många stora majoriteten ansågo, att man i det beslutet gick alldeles för långt, att man, utan att på något sätt riskera att icke giva nykterhetsintresset allt vad det har rätt att fordra,

kunnat visa mera hänsyn mot allmänheten och större billighet mot den närings utöware, som här är i fråga. Det var en icke ringa del av fjolårets majoritet som hyste den uppfattningen. Men i allt fall, då det blev kammarens beslut att med några smärre ändringar godkänna Kungl. Maj:ts förslag, har ju första kammaren, åtminstone enligt min uppfattning givit ett löfte att kammaren vore beredd att på det sättet lösa denna fråga. Och då nu i år herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens reservation upptager vad kammaren beslöt i fjol eller Kungl. Maj:ts förslag med de förändringar, som då kommo ifråga, och de ändringar, som föranletts av senare lagstiftning i ämnet, synes det mig vara det riktigaste att vi nu rösta för denna reservation. Jag för min del är alldeles bestämt av den övertygelsen, att reservationen, jämförd med utskottets förslag, bättre tillgodoser alla de intressen, som vid denna frågas avgörande böra beaktas, och därför tvekar jag icke ett ögonblick i valet emellan denna reservation och utskottets förslag. Jag skall icke ingå i några detaljer, herr Hedenlund har i sitt anförande så tydligt som kan begäras och under alla förhållanden bättre än jag kan göra det, utvecklat denna sida av saken. Jag har dock funnit en sak i herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens reservation som jag icke kan vara med om, och det är förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning, såsom herrarna känna till. Läser man reservanternas motivering för denna skrivelse måste jag säga, att man förvånar sig över att de tillstyrkt skrivelsen; ty motiveringen är sådan, att åtminstone jag för min del skulle lättare komma till avslag på den motiveringen än till tillstyrkan. Men därmed må nu vara hur som helst, jag kan för min del icke vara med om en dylik skrivelse, och när vi komma till den punkten, blir jag i tillfälle att närmare utreda denna sak, därest det erfordras. Vad som nu närmast föreligger är den föredragna punkten, och jag ber att få yrka avslag på densamma.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.).

Herr Kvarnzelius: Den siste ärade talaren förmenade att man icke borde gå med på det lokala vetot därför att frågor som enligt det föreliggande förslaget skulle avgöras genom folkomröstning enligt hans förmenande borde provas på samma sätt som andra kommunala angelägenheter av kloka och förståndiga personer. Nu är det ju emellertid så, att de frågor, som skola provas genom det lokala vetot, äro av den enkla beskaffenhet, att myndiga män och kvinnor i vårt land nog kunna autagas äga ungefär lika stora förutsättningar att kunna prova desamma som de nu beslutande kommunala representationerna. Ja, jag vågar det påståendet, att det skulle bli ett bättre behandlings-sätt, därest samtliga män och kvinnor finge besluta i denna sak än om de, som nu hava beslutanderätt, skola allt fortfarande besluta om inom en kommun skall försäljas rusdrycker eller icke. Det är ju i alla fall så att ingen känner bättre var skon

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

klämmer än den som har den på, och ingen torde mera lida av alkoholens missbruk och socialt skadliga verkningar än våra kvinnor i allmänhet, och att då förmena dem att få deltaga i avgörandet av denna angelägenheten — huruvida frestelser skall läggas ut för deras män och söner — är icke riktigt. För det berättigade i ett sådant förmenande är, såvitt jag förstår, icke möjligt att komma fram med några bevis.

Efter den siste ärade talarens anförande kan man vara tämligen viss om utgången av denna fråga vid årets riksdag. Avgörandet kommer att stå emellan utskottets förslag och den reservation, som är fogad till betänkandet av utskottets vice ordförande och herr von Hofsten, och utgången kan man nog på förhand vara tämligen viss om. Det är den reservation, som av dessa herrar avgivits, vilken kommer att bli kammarens beslut, och därmed får man väl också antaga, att frågan fallit för denna riksdag. Men därför är den dock icke fallen, den kommer åter upp tills den får sin tillfredsställande lösning. Andra kammaren har på middagen fattat beslut i denna fråga samt utan votering bifallit bevillningsutskottets förslag. Det är föga anledning antaga att den kammarens majoritet skulle finnas vara villig att frångå bestämmelserna i förslaget om det lokala vetot. Och efter den deklaration, som här avgivits av majoritetspartiets ledare, att ingenting har inträffat, som föranlett honom att ändra ståndpunkt, är ju ingen anledning antaga, att framdeles under riksdagen i sammanjämningsväg framförda förslag, som innehålla bestämmelser om det lokala vetot, skulle komma att vinna denna kammares bifall. För min del misströstar jag emellertid icke därför att frågan fallit vid denna riksdag, jag har den uppfattning och den fasta förvissning att frågan, även om den faller i år, faller framåt. Det finnes ingen fråga i vårt land — jag vågar säga, att det är vår största sociala fråga och därför är det också riktigt att det icke finnes någon annan fråga i vårt land — som omfattas med så stort intresse och av så stora massor av landets medborgare som denna fråga gör. Även om vi räkna tillsammans alla de politiska partiernas enrollerade medlemmar, få vi ändock icke en numerär, som är jämförlig med den numerär på organiserade nykterhetsvänner, som frivilligt åtagit sig arbetet på denna frågas lyckliga lösning och alltjämt arbeta på att bana väg för en god lösning av densamma. Och den omständigheten att kamrarna vid denna riksdag stå emot varandra, behöver därför icke innebära att kamrarna allt framgent skola stå, såsom här yttrades, liksom bältespännarna emot varandra. Det är ett annat förhållande med denna kammares medlemmar än med bältespännarna utanför nationalmuseum, som herr Boberg talade om, vilka icke kunna omplaceras. Medlemmarna av första kammaren kunna lyckligtvis placeras om och utbytats mot andra och det kan hända att de valmän, som ha placerats både herr Boberg och andra i denna kammare, komma till insikt av att de för att kunna få en god

lösning av nykterhetsfrågan måste byta om representanter i denna kammare. Jag säger icke detta såsom hot utan såsom uttryck för en livlig förhoppning att så småningom folk, som nitälska för en god lösning av nykterhetsfrågan, skola komma till insikt om att, ifall de önska en sådan lösning, måste de uti riksdagen insätta representanter, som vilja hävda den uppfattningen som de företräda i frågan och som de omfatta. Och om den delen av landets folk, som intresserar sig för en god lösning av denna fråga, får den saken fullt klar för sig, att det härför är nödvändigt att vidtaga utbyte av representanter i denna kammare så kommer detta utbyte att äga rum. Den opinion, som i det fallet finnes ute i landet, kommer sannolikt icke att förslappas. Även om medlemsantalet i den organiserade nykterhetsrörelsen går tillbaka, komma de idéer, som ligga förborgade i de f. d. medlemmarnas hjärtan, att göra sig gällande och taga sig uttryck vid de tillfällen, då så kan ske. Vi se, att då folkviljan får göra sig direkt gällande, som vid sammansättningen av andra kammaren, då uppstår en mycket stark majoritet för långt gående reformer på detta område. Det går betydligt saktare, när denna folkvilja skall göra sig gällande först vid val av landstingsmän och sedan vid val för en sexårsperiod av medlemmar utav första kammaren. Men denna tid är dock icke längre tillmätt än den övergångsperiod, som är föreslagen i den av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten avgivna reservationen! Och i det hänseendet torde nykterhetsfrågan vinna mera på att under denna övergångsperiod det får verkas ute i landet bland dem, som skola välja såväl landstingsmän som riksdagsmän, och därigenom på kammaren sätta en sådan prägel, som utgör en avspeglning av det som rör sig ute bland folket, något som är nödvändigt för en god lösning av frågan. Det är i den förhoppningen jag yrkar bifall till bevillningsutskottets förslag, även om jag till fullo inser det hopplösa i att i dag driva ett sådant yrkande.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Herr Ekman, Karl Johan: Det var tyvärr den rena oförsonlighetens talan, vi nyss hörde. Jag och flera med mig ha nu försökt att tala så allvarliga ord vi kunnat om nödvändigheten av något tillmötesgående och av att komma till ett positivt resultat. Jag har för min del i mitt medgivande sträckt mig långt utöver vad jag anser bäst gagna saken, i det jag hoppades, att någon försonlighetsstämning skulle kunna göra sig gällande. Det vore synnerligen olyckligt, ifall saken på detta sätt skulle ställas på sin spets.

Jag kan icke underlåta att erinra om en liten episod från förra året. Då tillsatte den nuvarande regeringen en beredning för att förbereda en proposition i nykterhetsfrågan till 1914 års senare riksdag. Den beredningen bestod av fyra personer, bland vilka var herr Kvarnzelius. Detta väckte åtskilligt klander bland hans meningsfränder; och han försvarade sig i en skrivelse, som

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

i början av maj publicerades genom Svenska telegrambyrån. I denna skrivelse förklarade herr Kvarnzelius, att anledningen varför han ingått i nämnda beredning vore den, att han hoppades därigenom uppnå det målet, att nykterhetskommitténs förslag till alla delar skulle kunna genomföras, således även i fråga om det lokala vetot. Av denna skrivelse måste jag draga den slutsatsen, att när herr Kvarnzelius då inträdde i beredningen, gjorde han det i en bestämd förhoppning, jag vågar säga, en bestämd *förvissning*, om att det kungl. förslaget skulle komma att upptaga det lokala vetot; annars är jag viss på, att herr Kvarnzelius icke inträtt i beredningen. Sedan, fjorton dagar efteråt, utträdde herr Kvarnzelius ur beredningen; och det var klart, att regeringen, när den undandrogs det stödet, icke vidare kunde fundera på att i sitt förslag upptaga det lokala vetot. Då man således ratar det lokala vetot, när det bjudes, har man icke rättighet att sedan sätta saken på sin spets. Det är min uppfattning.

Emellertid tror jag, att frågan verkligen befinner sig i sämre läge nu, än den gjorde då, vid sista riksdagen, under trycket av försvarsfrågan och mycket annat. Och jag hemställer alltså — hur det går i dag är tämligen klart — om inte herrarne i allt fall, när det sedan gäller sammanjämkningen, skulle vilja söka finna en brygga till samförstånd.

Herr Trygger: Det var herr Kvarnzelius' yttrande, som uppkallade mig. Jag kan icke hjälpa, att det förefaller mig, som om man från det hållet hade bra stora anspråk på oss och bra små anspråk på sig själv. Man föreslår utan vidare, att vi skola övergiva vår uppfattning, och man vill själv inte göra någon som helst eftergift. Och dock, mina herrar, synes det mig att, skola eftergifter göras, borde det vara från våra motståndares sida och det av följande skäl.

Här är ju fråga om att göra en förändring i bestående förhållanden. Den ene vill göra en mer vittgående förändring, den andra en mindre vittgående förändring. Då är det väl i överensstämmelse med vad man i allmänhet tillämpar, att den som vill gå längst får taga någon hänsyn till att den andre av sin övertygelse anser sig icke kunna gå så långt. Detta vore väl mycket rimligare, än att den som har den uppfattningen, att han icke kan gå så långt som den andre, skall övergiva den uppfattningen och rösta mot sin övertygelse. Ty det är ju givet, att vill jag något som representeras t. ex. med tio, vill jag också det som representeras med fem, men man kan icke ifrågasätta, att den, som vill det som representeras med fem, därmed skulle vilja det som motsvaras av tio. Således, om man vill vara rättvis och om man bedömer detta fall som alla andra fall, ha vi otvivelaktigt en ställning, som giver oss rättighet att framställa det anspråket på våra motståndare, att de taga hänsyn till att vår uppfattning icke tillåter oss att gå dem mera till mötes än som skett.

Herr Kvarnzelius kom sedermera med ett uttalande, som jag verkligen icke väntat mig från honom och under alla omständigheter icke väntat mig i denna kammare. Han sade nämligen, såsom herrarne erinra sig, att vårt folk vill ha en verkligt god lösning av denna fråga, och att när vi nu enligt hans mening inte vilja gå med på en dylik lösning av frågan, den saken nog kommer att ordna sig genom att vi icke bli återvalda till kammaren. Ja, vad det beträffar — om jag nu inte skall tala för någon annan än mig själv — vill jag säga, att det skulle vara den gladaste dagen i mitt liv, om jag finge lämna kammaren och riksdagen, därest villkoret för mitt kvarstannande vore, att jag icke finge följa min övertygelse. Och jag är viss om att denna kammares allra flesta ledamöter — jag hoppas alla — i grund och botten ha samma uppfattning. Sålunda, om den saken, huruvida vi komma tillbaka eller icke, därmed befatta vi oss icke alls. Så länge vi äro här, rösta vi och då rösta vi efter vad vi anse för landet nyttigast och bäst. Resultatet för oss må sedan bli det ena eller det andra.

Ang. brännvins- samt vinn- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Jag vill slutligen, för att det icke skall uppstå något missförstånd och för att man icke skall säga, att jag på något sätt stuckit under stol med vad som kan vara bestämmande för den enes eller andres sätt att rösta i denna fråga, uttala, att min uppfattning är, att när vi sedan komma över till det positiva, till de olika förslagen och jag då röstar för den reservation, jag nyss förordade, herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens reservation, detta är det yttersta, vartill vi kunna gå. Då har jag för min del sträckt mig så långt, som det är mig möjligt. Längre kan jag icke komma, således icke heller i sammanjämningsväg, utan jag tänker stå kvar på den ståndpunkt, varpå första kammaren stod i fjol. Det erbjudandet står till förfogande. Det kan enligt vår mening bringa vårt land en lycklig lösning av denna fråga, men vad därutöver är, kan åtminstone jag för min del icke vara med om.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag är alldeles ense med den siste ärade talaren i det hänseendet, att jag är övertygad om att icke någon av herrarna i denna fråga kommer att rösta mot sin övertygelse. Jag lade också mina ord på ett sådant sätt, att jag trodde, det även denne talare uppfattade, att det icke var min mening att på något som helst sätt insinuera, att sådant skulle komma i fråga. Men jag utgick från såsom självfallet, att valmännen själva så småningom skulle göra ett sådant utbyte, att man finge en sådan god lösning, utan att någon av kammarens ledamöter skulle behöva rösta mot sin övertygelse; och det var därför jag i någon mån förvånades över att den siste ärade talaren fann det så uppscendeväckande, att jag tillät mig detta yttrande.

Jag tror, att erfarenheten från de sista valen, om vi se på sammansättningen av riksdagens andra kammare, har givit vid

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.
(Forts.)

handen, att valmännen *kunna* göra omplaceringar och det ganska avsevärda omplaceringar; och detta få de representanter finna sig i, som bli utsatta därför. Och detta kan inträffa även beträffande denna kammare, fastän det tyvärr går saktare. Men det går dock även här så småningom.

Nu ha vi ju vidare fått klart besked från herr Trygger även i ett annat hänseende, nämligen att det längsta som denna kammare kan gå, inrymmes i den von Hofstenska reservationen. Ja, jag får säga, att det är något egendomligt att samtidigt med avgivande av denna deklaration fälla det yttrandet, att vi fordra så mycket och icke vilja giva efter något.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att det finnes en stor massa av landets befolkning, som i närvarande stund säger: vi skola gå direkt på ett rusdrycksförbud. De bli sannerligen icke tillfredsställda genom bevillningsutskottets förslag. Det är även en hel del andra krav, som uppställts, som icke heller blivit tillgodosedda av nykterhetskommittén eller bevillningsutskottet i deras förslag. Men från nykterhetskommitténs förslag, även om jag bortser från vad det innehåller om det lokala vetot, och till det av herr von Hofsten framlagda förslaget är ett ganska avsevärt steg. Jag vill i det hänseendet endast fästa uppmärksamheten på att enligt herr von Hofstens motion skulle allt det alkoholsvaga öl, som ligger mellan 2 1/4 volymprocent och 3,6 procent, fullständigt frigivas och likställas med icke alkoholhaltiga drycker. Och jag vågar utan vidare säga, att den saken få herrarna söka göra sig förtrogna med, att någon eftergift i fråga om vad som vunnits på lagstiftningsväg i detta hänseende, kommer säkerligen icke att på allvar diskuteras eller bli tal om, sådan ställningen för närvarande är ute i landet. För övrigt utgick jag i mitt förra anförande hela tiden från ställningen, sådan den nu är i riksdagens båda kamrar och från den sammansättning andra kammaren för närvarande har. Jag tillåter mig således att vidbliva mitt yrkande.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skall be att i anledning av ett yttrande av en föregående talare, herr Gustafsson, Stensholm, angående det lokala vetot få framhålla, att då denne talare sade, att man skulle rösta om förbud vart tredje år, visar det sig ju, att han lämnade en fullständigt oriktig uppgift. Lagförslaget innehåller i det avseendet endast den bestämmelsen, att omröstning icke må återkomma oftare än vart tredje år. En kommun som en gång beslutat i den saken, att förbud skall införas, behöver efter förslaget aldrig mer verkställa sådan omröstning.

Till herr Trygger vill jag svara några ord. Han sade först: varför skall man i denna fråga förfara på annat sätt och rösta efter andra grunder än i övriga kommunala frågor? Mitt svar blir i korthet: jo, därför att i denna fråga är det av yttersta betydelse, att inom kommunen gällande förhållanden stå i god överensstämmelse med det inom kommunen beslutande folkflerta-

lets uppfattning; det är en nödvändig förutsättning för att det skall råda en god ordning på området och detta innebär också en särskild anledning, varför flertalsviljan bör här vara avgörande.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.

(Forts.)

Herr Trygger sade vidare: varför skall man sönderbryta den kommunala rösträtten? Jag utgår från att han i den nuvarande graderade kommunala rösträtten ser något verkligt gott, något som behöver bevaras, och att det är därför han icke vill tillåta en annan rösträttsordning rörande beviljande av utminuterings- eller utskänkningsrätt än på andra kommunala områden. Men tror då icke herr Trygger, att det för bevarandet av vad han anser vara ett gott kan ligga en större fara däri, om det är många enbart intresserade av detta kommunala ämne, som föranledas till den slutsatsen, att om det oundgängligen måste vara likställighet i alla avseenden vid kommunala omröstningar, måste man i alla kommunala omröstningsavseenden ställa sig på den lika, personliga och även åt kvinnor meddelade rösträttens grund? Detta kan bli en fara för vad herr Trygger betraktar såsom något gott, en fara av större betydelse och innebörd, än vad ett särskiljande av detta ämne från den övriga kommunala rösträtten innebär.

Herr Trygger sade också, att det återstode för mig att visa, att det varit klokare när kammaren tidigare sagt ja, än när kammaren sagt nej. Ja, bevisa den saken i varje särskilt fall kan jag inte. Men jag kan hänvisa till det sakförhållande, att kammarens ja varit det sista ordet i många frågor, där den förut länge sagt nej, och det sista ordet, det som grundar sig på den längsta erfarenheten, brukar ju i regeln representera det bästa och klokaste beslutet.

Herr Trygger sade även: varför begära, att det skall göras eftergifter bara på vår sida? Jag vill säga, att nykterhetskommitténs förslag i sig utgör en verklig eftergift för många hundratusen personer, som stå bakom det förslaget. Det är för dem en mycket varsam, mycket litet långt sig sträckande reform. Det är således i sig en verklig eftergift. Och jag måste uttala min verkliga beundran för Kungl. Maj:t, som så kunnat på varje punkt träffa vad efter herr Tryggers uppfattning är yttersta gränsen för vad som här är möjligt för honom att gå med på. Herr Trygger sade ju nämligen, att just herr von Hofstens reservation, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts fjolårsförslag, är det yttersta, vartill han kunde sträcka sig.

Det förefaller, som om de skäl herr Trygger framburit för avisandet av ett på en gång varsamt och verksamt förslag — ty det är utskottets förslag — säkerligen icke komma att i längden visa sig hållbara. Hur utvecklingen kommer att gå och huruvida problemställningen blir densamma senare som i dag, därom vill jag icke yttra mig. Det gives ju nämligen också andra vägar att gå för att komma till samma mål, andra vägar, där frågan icke behandlas enbart såsom en lagfråga. Man kan ju t. ex.

Ang. bränn-
ns- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m
(Forts.)

också på beskattningssvägen tillbakatränga missbruket, och det finnes även andra möjligheter. Men jag tror, att det kan komma den dag, då man på herr Tryggers sida säger sig, att man bort vara med om denna reform, som ehuru en målmedvetet utarbetad, hela detta lagstiftningsområde täckande reform och ehuru den föreföll att gå långt, dock kunde betecknas såsom en varsam reform.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Hellberg: Då jag nu här hört herr Trygger så bevakande utveckla sin och högerpartiets ståndpunkt, framhållande, att det parti, som ville gå längre än han, borde jämkas med sig och inse det nödvändiga i att jämkas med sig för att komma till ett resultat, med andra ord att visa tillmötesgående mot det parti, som icke kan gå så långt — då kan det väl icke förundra någon av herrarna, att det genast kommit i mitt minne, huru herr Trygger och det parti han tillhör förhöll sig vid ett tillfälle för icke så länge sedan, då vi hade att avgöra en annan för vårt land viktig fråga. Jag syftar på beslutet i försvarsfrågan förliden sommar. Då var det just den fordran, vi ville ställa på herr Tryggers parti, att det skulle taga någon hänsyn till vår ståndpunkt i nämnda fråga. Alla här veta, hur den vädjan upptogs. Den möttes av ett obevekligt krav på att vi skulle gå precis till den yttersta gränsen, där herr Tryggers parti tagit position. Då hörde man inte talet om hur rimligt det är, att ett parti icke av sina motståndare utkräver, om jag så får säga, den yttersta skärven, utan visar en liten smula hänsyn. Alla herrarna inse, att herr Tryggers taktik *då* och hans taktik *nu* svära ganska starkt mot varandra.

Men förklaringen är den, att vid det tillfället var det herr Tryggers motståndare, som skulle göra en upppoffring. Nu begäres det, att herr Tryger själv och hans parti skulle göra den, och då ställer sig saken helt annorlunda. Då herr Trygger och hans parti fordra något, skola vi alltid böja oss, vare sig det gäller att vi skola gå utöver vår antagna ståndpunkt eller gå tillbaka ifrån den.

Jag undrar, herr Trygger, om man icke ändå i billighetens namn kunde fordra en viss reciprocitet. Om vi giva efter ena gången, är det icke då rimligt, att herrarna giva efter en annan gång? Jag tror verkligen icke, att den taktik, som går ut på att första kammarens majoritetsparti alltid skall bestämma riksdagens beslut, på längden står sig.

Herr Trygger: Jag vill endast säga ett enda ord till den siste ärade talaren med anledning av de jämförelser, han gjorde mellan mitt uppträdande i försvarsfrågan och nu i dag. Vi kunna icke gå med herrarna så långt som herrarna vilja gå i denna fråga, därför att vi anse att det skulle vara *till skada för vårt land*. Men jag tror icke, att orsaken varför herrarna icke ville gå med på vår ståndpunkt i försvarsfrågan, var den att herrarna ansågo detta lända till skada för landet, om frågan löstes på det sättet, utan or-

saken var nog, att herrarna ansågo det vara att lägga väl stora bördor på vårt folk och att herrarna därför icke vågade sig på att gå så långt. Det måste således erkännas, att det är en skillnad i dessa båda fall. För övrigt, om herrarna verkligen hade ansett, att vårt förslag varit för landet skadligt, om herrarna haft en varm och innerlig övertygelse därom, skulle herrarna nog icke ha vikit.

*Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.*
(Forts.)

Herr Hellberg: Herr Trygger är ju en mästare i subtila distinktioner. Det är nu således därför, att det ena är skadligt för landet och det andra icke, som hans parti förhållit sig så olika. Herr Trygger anser det skadligt för land och folk att gå med på ett sådant beslut, som skulle ge Sveriges myndiga män och kvinnor beslutanderätt i fråga om rusdryckshanteringen inom deras respektive kommuner. Det är ganska intressant att höra.

Jag vill å andra sidan icke driva det så långt, att vi ansågo det direkt skadligt att gå med på det förslag, som herr Trygger i försvarsfrågan höll på, men vi voro bestämt övertygade om att vårt förslag var bättre; och det var endast därför att vi i den då rådande farliga situationen icke ville sätta saken på sin spets, som vi gävo efter. Men jag tror i alla fall icke, att den där distinktionen om skadligt och icke skadligt går att upprätthålla med framgång. Den uppfattningen, att så många hundratusentals myndiga män och kvinnor skulle sträva till något, som vore direkt skadligt för vårt land, kan icke vara riktig.

Herr Olsson, Oscar: Blott ett par ord med anledning av herr Tryggers yttrande om de stora anspråk, som ställas på majoritetspartiet i denna kammare. Det var dock 1907, för åtta år sedan, andra kammaren första gången beslöt lokalt veto. Folket i val har sedan 1907 gång på gång haft tillfälle att säga sin mening i denna fråga, och vad har folket i val då sagt? Jo, folket i val har med stigande majoritet för varje år och till det år som i år är, sagt ifrån, att det vill ha lokalt veto genomfört. Och inom det parti, som herr Trygger själv i denna kammare representerar, har det, då folket valt direkt, således till andra kammaren, för varje gång valts fler och fler män, som ställt sig på det lokala vetots ståndpunkt. Det är dock åtskilliga av högerpartiet i andra kammaren, som nu rösta för det lokala vetot. Det har visat sig, att utvecklingen även inom herr Tryggers parti, såvitt man kan döma av folket i val, går i den riktningen, att det lokala vetot kommer att genomföras inom en kanske icke så avlägsen framtid. Då vi således kunna peka på vad folket gång på gång sagt alltsedan 1907 och på vad andra kammaren sex eller sju gånger med stigande majoritet beslutat, tycker jag, att det icke är så förfärligt stora krav, som ställas på den delen av högerpartiet i landet, som sitter med majoriteten i denna kammare.

Herr Östberg, Johan: Herr talman! Blott ett par ord. Här har erinrats, att högerpartiets ställning till försvarsfrågan

*Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandels
ordnande m. m.*

(Forts.)

skulle varit omedgörlig gentemot vänsterpartiet och att vänstern då visade en medgörlighet, som högern nu å sin sida borde ådagalägga i den nu förevarande frågan. Men det var ju så att högern ansåg att något effektivt försvar icke stod att vinna om ej dess linje i försvarsfrågan följdes. Omsorgen om försvarets beskaffenhet ställde ett oavvisligt krav. Men man kan väl icke rimligen hävda den uppfattningen, att man icke kan nå fram till en effektiv rusdryckslagstiftning utan det lokala vetot. Det lokala vetot är förvisso en onödig och ovidkommande *utvärt* på rusdryckslagstiftningen. Således äro dessa båda saker icke jämförliga.

Herr von Mentzer: Det sätt, varpå från åtskilliga håll talats om den stora reformen, gör, att jag anser mig böra tillägga några ord. Här har tämligen genomskinligt framkommit, att den stora reformen anses av somliga vara det lokala vetot. Men den stora reformen är icke det lokala vetot, utan den är nykterhetssakens framförande i vårt land och vårt folks uppfostran till allt större nykterhet. När herr Kvarnzelius hotade med, att folket skulle bli upplyst, och att den upplysningen skulle hava till följd en ökning av det lokala vetots talesmän inom riksdagen, är jag icke säker på, att herr Kvarnzelius får rätt, ty det kan hända, att folket också får upplysning därom, att den stora reformen icke är det lokala vetot, utan nykterhetssakens framgång. Om det allt mer och mer blir klart för folk, att denna sak kan främjas, såsom herr Ekman sade, även på andra vägar än det lokala vetots, t. ex. på den väg, som från högerhåll kraftigt betonats och som angivits i herr Jonssons i Hökhult m. fl. reservation, då kan det hända, att nykterhetssaken går fram på andra banor.

Herr Trygger yttrade, när han talade om sin ställning till frågan, att han för sin del ej kunde gå längre än den väg, som finnes utstakad i herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens reservation. Men jag vill betona, att här finnas icke så få högermän, och kanske kommer det att bli flere, som vilja gå framåt mot den verkligt stora reformen, och denna är som sagt icke det lokala vetot, utan nykterhetssakens bästa, vilket kan tillgodoses på andra sätt än genom det lokala vetot.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman, mina herrar! Då jag hört från smålandsbänken oupphörligen upprepas, att man kan, om man vill släppa det lokala vetot, komma fram på den väg, som herr Jonsson i Hökhult anvisat, kan jag icke låta bli att påpeka, att inom utskottet det icke fanns mer än en, som reserverade sig till förmån för det förslaget, och det var just herr Jonsson i Hökhult själv. Jag ber att få lämna den upplysningen, att inom utskottet hans förslag icke rönt understöd från något håll, så att den vägen tror jag för min del är mindre framkomlig än det lokala vetots väg.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag vill ej tvista med herr von Mentzer därom, att nykterhetens främjande är huvudsaken härvidlag. Det är givetvis målet, men det lokala vetot är det bästa hjälpmedlet härtill. Därom kan herr von Mentzer bliva övertygad, om han vänder sig till samtliga konservativa nykterhetsvänner i alla länder, där detta medel försökts.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Herr Hellberg: Jag ber om ursäkt, att jag hindrar avklubbningsen, men jag vill endast säga herr Östberg, eftersom han så starkt underströk, att likheten icke var fullständig, att liksom högerpartiet i somras ansåg, att dess förslag ensamt kunde giva en tillfredsställande lösning av försvarsfrågan, så kan herr Östberg vara fullkomligt övertygad om, att precis lika fullt anse nykterhetsvännerna i landet, att deras krav i denna fråga innebär den enda tillfredsställande lösningen av nykterhetsfrågan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande paragraf i utskottets förslag förekommit följande yrkanden: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att paragrafen skulle avslås; och 3:o) att kammaren, med avslag å utskottets förslag, skulle antaga motsvarande bestämmelse i det såsom bilaga vid herr Jonssons i Hökhult reservation härom fogade förslag.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår 29 § i bevillningsutskottets i punkten 1 av betänkande nr 28 framställda förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 54.

Ang. bränn-
vins- samt vin-
och ölhandelns
ordnande m. m.

*Övriga delar av IV kap. i utskottets föreliggande författnings-
förslag*

(Forts.)

Herr Östberg, Johan: Jag ber att få yrka avslag på övriga delar av kapitlet i överensstämmelse med det beslut, som nyss fattats av kammaren.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande del av utskottets författningsförslag endast yrkats avslag.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu ifrågavarande del samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

1 §.

Nu föredragna paragraf hade följande lydelse:

I denna förordning förstås
med spritdrycker: brännvin och andra alkoholhaltiga drycker, som hålla mer än 22 volymprocent alkohol, ävensom sprit och absolut alkohol;

med vin: alla alkoholhaltiga drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som hålla mer än 2¹/₄, men ej mer än 22 volymprocent alkohol; och

med öl: alla alkoholhaltiga maldrycker, med undantag av sådana, som enligt kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka.

Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning rusdrycker.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman, mina herrar! Efter den utgång den nyss skedda voteringen fick, anser jag överflödigt att upptaga kammarens tid med någon diskussion angående 1 § i bevillningsutskottets förslag, till vilken jag emellertid anser mig böra yrka bifall.

Herr Hedenlund: Herr talman! I anslutning till vad jag tidigare i dag haft tillfälle yttra, tillåter jag mig yrka bifall till den av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten vid betänkandet avgivna reservation, med uteslutande av det på sidan 78 förekommande förslaget angående skrivelse till Kungl. Maj:t om verkställande av undersökning och utredning, beträffande beredande av eventuell ersättning, därest lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1917.

Friherre Fleming: Herr talman, mina herrar! Det är mycket otacksamt att uppträda med något yrkande, i synnerhet

i denna sena timma, då man är övertygad om, att det icke tjänar någonting till.

Jag vill därför endast erinra om, att under förlidet år jag jämte några andra avgåvo en reservation, som i huvudsak gick ut på bifall till den av Kungl. Maj:t då föreslagna nykterhetslagstiftningen, med undantag av att vi ansågo, att maltdrycker borde uteslutas ur förslaget. Då jag fortfarande hyser den åsikten, att man genom att följa denna linje bäst kommer fram och mest gagnar nykterhetssaken, och då jag icke kan finna, att det är klokt att i en och samma förordning draga in drycker av så olika alkoholhalt som 40—50 och 4—5 % — det vill säga drycker av sådan olikhet, att alkoholhalten i ett fall kan vara allenast $\frac{1}{10}$ av alkoholhalten i ett annat — kan jag, ehuru jag icke har någon utsikt att vinna gehör för mitt yrkande, dock icke med min röst bidraga att stadfästa det föreliggande förslaget.

Herr talman! Jag ber att, ehuru jag inser, att det är fåfängt, få yrka avslag å den föredragna 1 §.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å föreliggande paragraf yrkats: 1:o) att utskottets förslag skulle godkännas; 2:o) att samma förslag skulle avslås; och 3:o) att kammaren skulle godkänna 1 § i det författningsförslag, som innehölles i bil. A till den av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten vid betänkandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av 1 § i utskottets förslag i ämnet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i det författningsförslag, som innehålles i bil. A till den av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten vid bevillningsutskottets betänkande nr 28 fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes 1 § av utskottets förslag i ämnet.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 47.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt rin-
och ölhandels-
ordnande m. m.
(Forts.)

Herr talmannen yttrade, att i enlighet med den av kammaren beslutade föredragningsordningen nu komme att till grund för den vidare föredragningen läggas det författningsförslag, som innehölles i bil. A till den av herrar Nilsson i Bonarp och von Hofsten vid betänkandet avgivna reservation

Härav föredrogs nu först återstoden av I kap. (*Allmänna bestämmelser.*)

Friherre Fleming: Herr talman! Såsom en konsekvens av kammarens nyss vid § 1 fattade beslut ber jag att få yrka bifall till I kap. enligt herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation.

Efter härmed slutad överläggning godkändes ifrågavarande del av detta kapitel.

II kap. (*Om partihandel med alkoholhaltiga drycker.*)

Friherre Fleming: I anslutning till kammarens föregående beslut ber jag att få yrka bifall till II samt följande kap. enligt herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter II kap. i föreliggande författningsförslag godkändes.

Återstoden av ifrågavarande författningsförslag.

Godkändes.

Övriga författningsförslag, som fogats såsom bilagor till herrar Nilssons i Bonarp och von Hofstens vid föreliggande betänkande avgivna reservation.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Ang. ersätt-
ning åt vissa
gästgiveri-
ägare m. fl.

Friherre Fleming: På grund av kammarens föregående beslut tillåter jag mig hemställa om avslag på utskottets förslag och bifall till herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation i denna punkt med uteslutande av första stycket, till och med »ävensom» å sidan 79 i utskottets betänkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt endast förekommit det

yrkande, att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den efter författningsförslagen förekommande delen av herrar Nilssons och von Hofstens reservation, med undantag av det stycke, vari föreslagits en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Ang. ersättning åt vissa gästgiveri-ägare m. fl.
(Forts.)

Härefter gjordes propositioner först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på godkännande av berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd å allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

I en till riksdagen den 19 mars 1915 avlåten proposition, nr 153, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förmannen vid statens uppfostringsanstalt å Bona *Karl Teodor Jerners* änka *Matilda Jerner*, född *Larsson*, samt makarnas minderåriga döttrar, *Aina Linnéa*, *Greta Isabella*, *Ingrid Elvira*, *Ellen Cecilia* och *Vera Marianne* finge — utöver den dem jämlikt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande olycksfallsersättning — å allmänna indragningsstaten åtnjuta ytterligare understöd att från 1915 års början årligen utgå till änkan Jerner med 80 kronor, så länge hon levde ogift, och till en var av döttrarna med 40 kronor, till dess hon uppnått 15 års ålder.

Ang. understöd åt förmannen
K. T. Jerners
änka och barn.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft dels en inom andra kammaren av herr *Axel Ekman* väckt motion, nr 228, dels ock de lika lydande motionerna nr 93 i första kammaren av herr *Neiglick* och nr 239 i andra kammaren av herr *Vahlquist*.

I de av herrar *Neiglick* och *Vahlquist* väckta motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att förmannen vid statens uppfostringsanstalt å Bona *Karl Teodor Jerners* änka *Matilda Jerner*, född *Larsson*, samt makarnas minderåriga döttrar *Aina Linnéa*, *Greta*

*Ang. understöd
åt förmannen
K. T. Jerners
änka och barn.*

(Forts.)

ta Isabella, Ingrid Elvira, Ellen Cecilia och Vera Marianne finge — utöver den dem jämlikt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande olycksfallsersättning — å allmänna indragningsstaten åtnjuta så stort tillägg, att sammanlagda understödet bleve för änkan Jerner 600 kronor och för en var av döttrarna 100 kronor att från 1915 års början årligen utgå till änkan Jerner, så länge hon levde ogift och till en var av döttrarna, till dess hon uppnått 18 års ålder.

Utskottet hade på åberopade skäl hemställt,

1:o) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och den i ämnet väckta motionen II: 228, måtte medgiva, att förmannen vid statens uppfostringsanstalt å Bona Karl Teodor Jerners änka Matilda Jerner, född Larsson, samt makarnas minderåriga döttrar Aina Linnéa, Greta Isabella, Ingrid Elvira, Ellen Cecilia och Vera Marianne finge — utöver den dem jämlikt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande olycksfallsersättning — å allmänna indragningsstaten åtnjuta sådant tillägg, att sammanlagda understödet bleve för änkan Jerner fyrahundra kronor och för envar av döttrarna etthundra kronor att från 1915 års början årligen utgå till änkan Jerner, så länge hon levde ogift, och till envar av döttrarna, till dess hon uppnått 18 års ålder; samt

2:o) att här ovan omförmälda motioner I: 93 och II: 239 måtte anses besvarade genom vad utskottet under 1:o) hemställt.

Reservationer hade avgivits av, utom annan, herrar *Neiglick, Vahlquist, Kristensson* och *Borggren*, vilka hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att förmannen vid statens uppfostringsanstalt å Bona Karl Teodor Jerners änka Matilda Jerner, född Larsson, samt makarnas minderåriga döttrar Aina Linnéa, Greta Isabella, Ingrid Elvira, Ellen Cecilia och Vera Marianne finge — utöver den dem jämlikt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande olycksfallsersättning — å allmänna indragningsstaten åtnjuta så stort tillägg, att sammanlagda understödet bleve för änkan Jerner 600 kronor och för en var av döttrarna 100 kronor att från 1915 års början årligen utgå till änkan Jerner, så länge hon levde ogift och till en var av döttrarna, till dess hon uppnått 18 års ålder.

Herr Neiglick: Herr talman! Då jag ber att få yrka bifall till den reservation jag med flera avgivit i denna punkt, skall jag, med hänsyn till den långa debatt som redan varit och den som till äventyrs ännu återstår, yttra mig i största möjliga korthet.

Kammaren har för några minuter sedan för sin del beviljat pensioner till änkor och barn efter åtskilliga personer, som omkommit genom olyckshändelse vid Stockholms tygstations laboratorium, och dessa pensioner skola utgå med 600 kronor till änka och med 200 kronor till varje barn under 18 år. Nu föreligger här ett likartat

fall. Det är fråga om understöd åt änka och barn efter förmannen Jerner vid statens uppfostringsanstalt å Bona. Förmannen Jerner, som också stupade genom olyckshändelse på sin post i statens tjänst, innehade i fråga om avlöningsförmåner en ställning, mycket likartad med flertalets av arbetarna vid Stockholms tygstation, och han beklädde dessutom i viss mån en lärarbefattning vid Bona. Genom det beslut kammaren för sin del fattat, komma — för att bara taga några exempel ur den kungl. propositionen — änorna efter tygarbetaren Borg, som åtnjöt en årsinkomst av 1.600 kronor, tygarbetaren Jakobsson, som hade en årlig inkomst av 1,623 kronor och tygarbetaren Vestholm, som åtnjöt en årlig inkomst av 1,497 kronor, o. s. v. att uppbära för egen del en årlig pension av 600 kronor och för varje barn under 18 år ett understöd av 200 kronor. Där emot har utskottet i fråga om änkan efter förmannen Jerner, som åtnjöt en årsinkomst, vilken synes mig kunna beräknas till minst 1,500 kronor, ifrågasatt ett understöd av 400 kronor för henne själv och 100 kronor för ett vart av hennes 5 minderåriga barn. Nu hava reservanterna icke ifrågasatt, att Jerners minderåriga barn, nu i en ålder av 1—14 år, skulle komma i åtnjutande av det högre understöd av 200 kronor, som tillerkänts övriga barn, som här nämnts. Om barnen få leva, komma de väl så småningom att försörja sig själva. Men vi hava funnit rättvisan fordra, att änkan Jerner, som sitter med så stor barnskara, åtminstone för egen del kommer i åtnjutande av samma understöd, som tillerkänts änkor efter de förolyskade tygarbetarna.

Man kan ju möjligen hava olika meningar om, huruvida understödsbeloppen blivit så synnerligen väl avvägda. För egen del har jag icke deltagit i utskottets beslut, när utskottet hemställde om förhöjning av pensionerna för änkor efter tygarbetare från av Kungl. Maj:t föreslagna 400 kronor till 600 kronor, men om jag varit närvarande, hade troligen även jag biträtt utskottets beslut. Men när kammaren i ena fallet beslutat på detta sätt, är det väl icke gärna tänkbart, att den omedelbart därefter i ett så kongruent fall som det nu föreliggande beslutar på annat sätt. Om man över huvud taget håller på följdriktighet och anser, att bankoutskottet såvitt möjligt bör skapa likformighet ifråga om pensioner och understöd, kan jag icke finna annat än, att utskottets ståndpunkt ifråga om understöd åt änkan Jerner icke är hållbar. Jag vill, utan att därmed på något sätt söka påverka denna kammares beslut, omnämna, att medkammaren utan votering biträtt reservationen, och jag vågar därför vördsam hemställa, huruvida icke även första kammaren skulle finna lämpligt att fatta samma beslut.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hedenstierna: Herr talman! Jag skall be att endast med några ord få angiva skälen för utskottets förslag.

Utskottets flertal hava ansett, att här icke föreligger ett fullt likartat fall med dem, som herr Neiglick åberopat. De pensioner, som beviljats i föregående moment, avse änkor och

Ang. understöd
åt förmannen
K. T. Jerners
änka och barn.
(Forts.)

Ang. understöd
åt förmannen
K. T. Jerners
änka och barn.

(Forts.)

barn efter personer, som haft en mera livsfarlig verksamhet och därför på grund av bestämmelserna om på likartat sätt förolyckade järnvägstjänstemän tillerkänts högre belopp. Här ansåg man, att ett sådant fall icke förelåg, utan att olyckshändelsen kunnat drabba vem som helst, och man ansåg sig därför icke kunna ställa änkan Jerner i full jämbördighet med de andra änkor. Emellertid vill jag tillkännagiva, att jag, då jag hört, att andra kammaren antagit reservationen, icke kommer att framställa yrkande om avslag å densamma, utan förenar mig med den siste talaren.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på förevarande punkt allenast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Neiglick m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på godkännande av berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om behörighet att utöva läarkonsten, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 februari 1915 dagtecknad proposition, nr 85, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, inhämtat riksdagens yttrande över ett i utskottets utlåtande intaget förslag till förordning om behörighet att utöva läarkonsten.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehått följande med anledning av propositionen väckta motioner nämligen:

inom första kammaren:

nr 79 av herr *Almer*,

nr 85 av herr *Österberg* och

nr 86 av herr *Carl Eklundh* samt

inom andra kammaren:

nr 217 av herr *Kaijser m. fl.*,

nr 218 av herr *Olofsson* i Digernäs och

nr 219 av herr *Lindhagen*.

På framställning av herr talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis företagas till avgörande; att vid behandlingen av punkten 1 skulle föredragas först utskottets lagförslag paragrafvis med rubrik sist och därefter utskottets hemställan; att lagtext icke skulle behöva uppläsas i vidare mån, än sådant begärdes, samt att vid behandlingen

av den paragraf, om vilken först uppstode överläggning, denna skulle få röra sig om förslaget i dess helhet.

Punkten 1.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.*

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av ifrågavarande proposition samt de med föranledande därav väckta motioner måtte för sin del antaga förslag till lag om behörighet att utöva läkarkonsten, så lydande som utskottets utlåtande utvisade.

Utskottets förslag till lag om behörighet att utöva läkarkonsten.

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

§ 3.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft,

för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt § 8 här nedan

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till

§ 3.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft,

för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff

eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17 eller 33 §, 15 kap. 9 eller 14 § eller 18 kap. 6 § strafflagen till fängelse

eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt § 7 här nedan,

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av *Kungl. Maj:t* eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensionstiden.

Där läkare, som avses i § 1 2), blivit dömd till mistning av befattningen på viss tid, vare han under samma tid ej behörig att utöva läkarkonsten.

(i utskottets förslag:)

last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av *Konungen* eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensionstiden.

Där läkare, som avses i 1 § 2), blivit dömd till mistning av befattningen på viss tid, vare han under samma tid ej behörig att utöva läkarkonsten.

Herr Almer: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:ts proposition om »behörighet att utöva läkarkonsten» avser dels att för vissa fall sätta medicinalstyrelsen i stånd att frångå en läkare *jus practicandi*, dels att reglera den illegitima läkarverksamhet, som under namn av kvacksalveri florerar vitt och brett i landet. Lagförslagets förra del, den om mistning av behörigheten att utöva läkarverksamhet, skall jag förbigå. Endast en anmärkning, nämligen att § 4 angående läkare, som råkat i sjukdom, knappast hör hemma bland strafflagsparagrafer. Har man emellertid kunnat följa Kungl. Maj:t i den första och största delen av författningsförslaget, så blir detta omöjligt fallet, då man kommer in på § 7, utskottets § 6, 2 mom. Denna paragraf handlar om bestämmelser, som skola reglera kvacksalveriet eller, som det där heter, »läkarverksamhet av obehöriga». Nu gällande lagstiftning mot kvacksalveriet är som bekant av gammalt datum. Det var under Karl XI:s regering, som nu gällande medicinalordningar kommo till stånd. Det var för att »afhielpa och betaga den oordning och missbruk», »som in arte medica och dess praxi är härtill ibland förövat» och »den skada och olägenhet, som med mångens fördärv till hälsa och till äventyrs livet med, av oförsiktighet kan förorsakas». Straffet var: »böte första gången 50 daler silvermynt; beslås någon andre gången dermed, vare fallen till dubbelt och därjämte blifve exemplariter straffat.» Med den tidens penningvärde voro dessa straffbestämmelser förvisso effektiva. Vår lagstiftning står fortfarande kvar på denna ståndpunkt. Kvacksalveriet är straffbart, ehuru ytterligt sällan straff utkräfvts härför.

Det i den kungliga propositionen framlagda förslaget går ut på att i stor utsträckning legalisera detta kvacksalveri. Det synes mig, att man härvidlag ej gått fram med nödig försiktighet. För visso är det så, som jag i min reservation gjort gällande, att man ej utrotar kvacksalveriet genom straffbestämmelser. Det enda radikala medlet är upplysning. Men så länge så mycket brister i detta händelse, synas mig restriktioner nödiga för att skydda en godtrogen allmänhet åtminstone från de värsta formerna av denna trafik. I motiveringen till Kungl. Maj:ts förslag har denna tanke varit ledande. Där indelas kvacksalvare i trenne grupper. Det heter om den 1:sta gruppen:

»I en mängd bygder utövas läkarverksamhet i viss omfattning av personer, som huvudsakligen sysselsätta sig med andra göromål, men som av ett eller annat skäl börjat ägna sig åt läkarverksamhet bland de närmast boende. Dessa personer påträffas särskilt i trakter, där avståndet till läkare är stort. Vanligen behandla de endast vissa lindrigare, ofta blott yttre åkommor, rörande vilka de förskaffat sig en viss erfarenhet. Så länge deras verksamhet icke fått en alltför stor omfattning utan de veta att begränsa sig, äro de helt säkert på många orter till ett visst gagn.

Den andra typen representeras av åtskilliga individer, som övergivit tidigare yrken och slagit sig på kvacksalveriet i fullt medveten avsikt att därmed göra 'geschäft'. Frånsett vissa fall, då en f. d. lasarettsvaktmästare eller f. d. sjuksköterska börjat öva läkar-konst, torde dessa i regel ej ens själva anse sig besitta några förutsättningar för läkarverksamheten, utan avse endast att uppskörta allmänheten. De läkemedel, som de föreskriva, utgöras ibland av s. k. homöopatiska läkemedel, oftast äro de dock specialkompositioner, som de åtminstone innan den nya apoteksvarustadgan trädde i kraft själva försälde, och i vilkas sammansättning ej så sällan brännvin eller annan spirituosa ingår. Kvacksalvare av denna typ komma själfvallet ofta i konflikt med rättvisan, ehuru de ganska sällan äro åtkomliga. Av domstolsförhandlingar kunna upplysningar inhämtas om deras verksamhet och deras antecedentia. I en trakt av vårt land har sålunda läkarverksamhet i ganska stor utsträckning övats av en individ, som straffats för tre resor stöld och för bedrägeri samt varit åtalad för våldtäktsförsök. I en annan trakt har verkat en kvacksalvare, som varit plåtslagare och akrobat och som varit varnad för lösdriveri. I en av våra större städer har läkarkonsten i stor omfattning utövats av en person, som varit skomakare, hammarbetare och besättningskarl på en bogserbåt.

Den tredje typen slutligen företrädes av den s. k. homöopat-läkaren. Denne har ibland vid institut eller sjukhus i London eller Leipzig eller annorstädes erhållit utbildning i den s. k. homöopatiska läkemetoden och uppger i andra fall, att han erhållit dylik utbildning hos någon här i landet verksam homöopat eller genom egna studier lärt konsten. Han utövar sin verksamhet i mycket stor omfattning, gör ofta en livlig propaganda och reklam för sina läkemetoder och kallar sig därvid vanligen 'doktor'

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

eller 'läkare'. Han betraktar sig ofta som förare av nya idéer. Konsultationerna försiggå i stor utsträckning medelst frågelistor, som av patienterna besvaras. Personlig undersökning förekommer då icke. Läkemedlen bestå av homöopatiska piller, i vilka med de metoder, som stå kemien till buds, icke kunna upptäckas andra beståndsdelar än sådana, som efter all läkarerfarenhet äro fullständigt overksammas mot sjukdomar.

Kvacksalvarna av de *två senaste typerna* utgiva sig i regel kunna bota så gott som varje sjukdom. De åtaga sig att behandla yttre och inre åkommor, kroniska och akuta sjukdomar, smittsamma och icke smittsamma. I synnerhet i fråga om de kroniska är deras verksamhet av naturliga skäl ofta anlitad.

Medan de till läkarverksamhet obehöriga av *den första typen* under vissa omständigheter kunna sägas fylla en nyttig uppgift i samhället, så torde åter av *de senares* omfattande verksamhet dess värre följa betydliga skador.»

Går man så till lagtexten, så tänker man sig helt naturligt att där återfinna utkristalliserat ovan nämnda betraktelsesätt. Så är emellertid ej förhållandet. Sedan vissa allmänfarliga sjukdomar undantagits från kvacksalvarens verksamhet, har visserligen yrkesmässigheten gjorts straffbar, men undantagen äro så många, att så gott som ingenting blir kvar av regeln. Då kvacksalvaren blott ger sig ut för att behandla »lindrigare, vanligen förekommande åkommor» — vilka sjukdomar kunna ej sägas vara vanliga och vilka ha inte till en början åtminstone varit lindriga? — och använder endast »ofarliga medel», något som väl kan sägas om de flesta läkemedel, men framför allt om sockergrynen, så må utgången bli vilken som helst. Nog klarar sig kvacksalvaren. Genom dessa maskor slinka helt visst de stora doktorerna, dessa herrar en gros med frågelistor, cirkulärbrev etc., dessa som just i den kungl. propositionen betecknats som skadliga.

Vidare skall genom legaliseringen av kvacksalveriet skapas en klass av yrkesutövare, som, rekryterade från fördettingar i andra yrken, kommer att bli en fara för samhället. Konkurrenten blir snart så stark, att han, den nye specialläkaren i någon »lindrig, vanligen förekommande åkomma», måste använda alla möjliga medel för att ur sitt klientel suga det mesta möjliga. Press och reklam bli medel för en och annan att flyta ovanpå. Det hade naturligtvis varit den mest korrekta utvecklingen av lagstiftningen i detta ärende att från det nu befintliga totala förbudet mot kvacksalveri, man gått över till att förbjuda det *yrkesmässiga*. Den första förut omnämnda gruppen av kvacksalvare, den, som i kungl. propositionen fått betyg på att dess verksamhet vore till en viss nytta, skulle härigenom bli vit frigiven, men de tvenne grupper, vars verksamhet på samma ställe betecknats som skadlig skulle drabbats av lagens bestämmelser. Detta yrkande, som framförts såväl i utskottet som motionsvis i riksdagen, har emellertid ej kunnat samla flertal omkring sig. Ett dylikt yrkande här i riksdagen har föga utsikt att vinna stöd. En annan formulering av samma moment återfinnes i min reservation

till utskottets betänkande. Den skulle åtminstone träffa den yrkesmässige kvacksalvaren, då han med sin behandling åstadkommer skada till liv och hälsa. Att utskottets förslag i dess utvattnade form ej kunnat biträdas av mig, är tydligt, ty där finns endast skenet kvar.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden ser jag mig nödsakad att yrka avslag för att bereda tillfälle till en omarbetning av förslaget i överensstämmelse med den i propositionen sid. 22 och 23 återgivna motivering.

I ett dylikt lagförslag borde också upptagas förbud för att taga sjuka under behandling genom utsändande av frågolistor eller cirkulärbrev eller vid dragande från ort till ort, varigenom den allmänt som humbug erkända, efter amerikanska metoder bedrivna läkarverksamheten skulle kunna till allmänhetens fromma på ett något så när effektivt sätt motarbetas, den må praktiseras av läkare eller andra.

Man torde ej kunna påstå, att kvacksalveriet i denna form lämnar hjälp i trängande fall eller vid verkligt behov. Snarare har meddelandet av sjukdomsbeskrivningar och uppräknandet av sjukdomens symtom nya sjukdomsgrupper till följd hos den allmänhet, som blir föremål för en dylik trafik. Detta gäller i alldeles särskild grad om personer som lida av neurasteniska eller hysteriska anlag. Ett eklatant bevis för att man ej behöver vara synnerligen sjuk förut för att taga skada av dylika mer eller mindre drastiska sjukdomsbeskrivningar är det kända förhållandet med många av de nyblivna medicine kandidaterna, som till en början tycka sig hos sig själva återfinna en mångfald av de symtom, som läroböckerna upptaga å den sjukdom de för tillfället studera.

Till sist ett par ord om läkarnes ställning till frågan. Det har framskymtat såväl i tal som skrift, att läkarne skulle vara partiska. Jag får för min del förklara, att ingenting kan vara oriktigare än att tro, att läkaren skulle ha något ekonomiskt intresse av att kvacksalveriet bleve tillbakaträngt. Tvärtom är det så, att ju flera kvackare, ju mera arbete åt läkarne. Motivet för läkarens intresse i denna fråga är ett annat och av betydligt ideellare art. Läkaren får mer än andra se följderna av kvacksalvarnes verksamhet och kan bedöma om orsak och verkan härvidlag. Om han därvid ej kan förbli likgiltig, så är härför beteckningen partisk i den fula bemärkelsen, som här insinueras, ej på sin plats.

Herr talman, på grund av vad jag anförut ber jag att få hemställa om avslag såväl på utskottets hemställan som på den kungl. propositionen.

Herr Österberg: Herr talman, mina herrar! Såsom mötönär må det tillåtas mig att yttra några ord i den föreliggande frågan. Om man allvarligt begrundar vad här är fråga om, så finner man, att det är ganska stora intressen, som mötas, och intressen, som i vissa fall stå synnerligen skarpt emot varandra. Å ena sidan hava vi allmänhetens berättigade intresse att hava

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Porta.)

tillgång till läkare och intresserade personer, som kunna bistå densamma vid inträffande olycksfall och sjukdomsfall. Å andra sidan är det ju de yrkesmässigt utbildade läkarna, som anse sig hava berättigade krav på att deras yrkesnäring skyddas för intrång från inkompetenta och odugliga personer, och man kan säga, att det jämväl är en tredje stor och allvarlig synpunkt i denna fråga, nämligen den, huru man med iakttagande av allmänhetens och läkarnas och de kunniga »kvacksalvarnas» eller »obehörigas» verksamhet må kunna finna en utväg, varigenom man kan träffa *kvacksalveriet* i egentlig mening, det humbugs-artade reklamerandet och det på allmänhetens okunnighet ockrande geschäft, som ju obestriddligen florerar i betydande utsträckning. Då det således gäller att bedöma en så ömtålig fråga som denna, är det ju också självfallet, att man bör gå till denna frågas bedömande med största möjliga allvar. Och jag tror mig kunna försäkra, att då jag väckte motion i denna fråga, syftade jag till att, på samma gång jag erkände det berättigade i att läkarkåren, skulle skyddas i sin näring och att allmänheten skulle skyddas emot det grova och oberättigade kvacksalveriet, man samtidigt skulle söka om möjligt finna utvägar, varigenom den nyttiga lekmannaverksamheten finge komma till heders på ett sätt, som vore till allmänhetens gagn.

Nu är det så, att det från fackmannahåll visat sig, hurusom man med synnerlig energi angripit en art av dem, som idka s. k. obehörig läkarverksamhet, nämligen dem, som hava utövat den homöopatiska läkarverksamheten. Då man icke är fackman vågar man givetvis icke gå in på vad som kan vara skiljaktigt i uppfattningen i avseende å det berättigade eller icke berättigade i den homöopatiska vetenskapen, eller om över huvud taget denna vetenskap har något berättigande alls. Detta kan man ur lekmannasynpunkt icke giva sig in på. Men man kan från lekmannahåll, när dett gäller den homöopatiska verksamheten, konstatera, att denna verksamhet av stora skaror medborgare omfattats med förtroende, icke därför att denna verksamhet i vissa fall praktiserats av icke läkarkunniga personer — den har jämväl praktiserats av icke så få läkarkunniga personer i detta land — men därför att den homöopatiska läkarpraktiken kunnat uppvisa rätt vackra resultat av sin verksamhet. Och det har också blivit klart av broschyrer, uppsatser och föredrag rörande denna läkarmetod, att den vunnit stora framgångar och praktiserats i stor omfattning i utlandet. När därför läkarna rikta sig med våldsam kraft mot den homöopatiska läkarverksamheten, har man svårt att värja sig för, att de icke blott vilja underkänna denna läkemetods effektivitet, utan det ock tycks vara, efter vad man kan förstå, en konkurrens emellan två läkarskolor, den ena omfattande det system, som praktiseras av svenska läkare och läres vid våra svenska medicinska skolor, och den andra, den homöopatiska läkarmetod, som i utlandet bildat skola.

När Kungl. Maj:t nu framlagt ett lagförslag i syfte att

reglera vissa förhållanden med avseende å den legitimerade läkarverksamheten, har jag ansett det vara riktigt, att det bereddes tillfälle jämväl för den homöopatiska läkarverksamheten att få göra sig gällande. Och i motiveringen till min motion framhåller jag ju, liksom ock i det förslag till tillägg till § 1 mom. 4. som jag gjort i min motion, att ingen annan skulle vara berättigad att utöva legitimerad homöopatisk läkarverksamhet än sådana, »som i Europa eller Amerika utbildats vid där befintliga läkarskolor och erhållit examina» och således kunna dokumentera sig stå på samma vetenskapliga grund som våra egna svenska läkare.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Gent emot detta förslag säger nu utskottet, att jag beträffande homöopationen gått för långt i ena fallet och i det andra fallet ej tillräckligt långt. Med detta skulle vara uttryckt, att mitt förslag icke skulle vara acceptabelt.

Utskottet säger med avseende på mitt förslag till tillägg till § 1: »Vad angår den i herrar Österbergs och Olofssons motioner föreslagna lydelsen av ifrågavarande moment synes densamma dels för trång, då den endast har avseende å personer, vilka i utlandet avlagt fullständig godkänd läkarexamen, dels ock så tillvida för vittgående, som enligt densamma sådan examen ovillkorligen och utan prövningsrätt från någon inhemsk myndighets sida i det särskilda fallet skulle giva vederbörande full behörighet att utöva läkarverksamhet här i riket.»

Om man åter ser efter huru mitt förslag till ordalydelse av denna paragraf är avfattat, finner man, att jag säger att, »så länge undervisning i den homöopatiska läkemetoden och dess tillämpning icke meddelas vid någon av landets medicinska högskolor, må svensk eller utländsk medborgare, som inför medicinalstyrelsen företer intyg om avlagd fullständig godkänd läkarexamen vid någon under vederbörande stats kontroll stående medicinsk skola i Europa eller Amerika, där jämväl homöopati ingår som examensämne, anses berättigad att idka homöopatisk praktik under villkor, att han ställer sig till efterrättelse de allmänna bestämmelserna i gällande läkarinstruktion.»

Man finner härav, att en invasion från utlandet av homöopatiska läkare endast kan hava någon betydelse, så länge undervisning i homöopatiska läkemetoder icke tillämpas vid de medicinska skolorna här i landet.

Nu finner man, att det är synnerligen anspråksfullt att göra framställning om att det vid våra svenska skolor skall beredas tillfälle för dem, som önska studera de homöopatiska läkarmetoderna att få studera dessa. Men det är ett faktum, att det redan finnes unga läkare, som gärna skulle vilja taga del av denna läkemetod, som obestriddligen visat sig vara synnerligen effektiv i många fall. Men det är givet, att när denna önskan från de äldre kollegerna mötes av en synnerligen stark opinion, för att icke säga, att man från det hållet rent ut predikar, att den homöopatiska läkarvetenskapen icke är någonting annat än humbug,

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

så vågar ingen ung läkare framträda och visa sig intresserad för homöopati. Det skulle således hava varit synnerligen nyttigt enligt min tanke, att man tagit hänsyn till det av mig gjorda förslaget.

Med avseende på vad jag i övrigt såsom motionär yrkat i fråga om den s. k. obehöriga praktiken, så har jag därmed syftat till att gå åtskilligt längre, än vad utskottet gjort. Jag har nämligen i min motion sökt att verkligen träffa kvacksalvarna i egentlig mening. Men samtidigt har jag i min motion velat giva ett stöd åt den privata läkarverksamhet, som övas och övas välsignelserikt i stora delar av vårt land. Ty det är ingen, tror jag, som vågar bestrida, att det finnes många, som utöva läkarverksamhet, utan att vara läkarkunniga i egentlig mening, men vilka av naturen begåvats med en synnerligen god blick för människornas krämpor och som på grund av erfarenhet skaffat sig ett ganska stort förråd av kunskaper. Och det är allmänt känt, att dessa utövare av läkarkonsten i sina bygder verkat mycket gott, och det finns väl ingen, som vill vara med om att söka fullständigt utrota dessa eller hindra dem i deras verksamhet. Visserligen vill icke heller utskottet göra detta.

Det är ju givet, att om en person, som är, som jag nyss nämnde, synnerligen läkarkunnig och vinner en större praktik, kan han rimligen icke utöva denna praktik och uppföra hela sin dag för densamma, utan att han för detta ändamål skall kräva ersättning. Det kan låta vackert att säga, att så länge personer utöva samaritverksamhet genom att vid enstaka tillfällen bistå en av sjukdom nödställd nästa och icke tager den ringaste ersättning för en dylik uppföring, då skall man tolerera honom och då är han nyttig och bra. Men när han står sin nästa till tjänst i större omfattning och för det ändamålet uppförar mera tid, än som för hans borgerliga uppehälle är nyttigt, är han genast samhällsfarlig, och man skall se till, om man icke kan klämma efter honom i egenskap av kvacksalvare. Jag tror, att om man ser frågan på det sättet, man ovillkorligen skjuter över målet. Jag hade tänkt mig att man därför skulle bereda tillfälle för dem, som utöva nyttig och gagnelig och obestriddig icke farlig läkarverksamhet, att efter anmälan hos provinsialläkaren och under iakttagande av vissa villkor fortsätta få utöva denna verksamhet. Däremot har jag med styrka vänt mig mot dem, som driva rent humbugsmässig verksamhet, och därför har jag också föreslagit, att person, som genom annonsering i offentliga tidningar sprider kännedom om av honom såsom botade uppgivna sjukdomsfall eller reser omkring och håller mottagningar på annan ort, än där han är bosatt, eller genom annonsering eller andra tryckta meddelanden anordnar dylika på förhand tillkännagivna mottagningar, skall för förseelse emot en sådan bestämmelse böta från 50 till 500 kronor. Jag skulle givetvis icke heller hava haft någonting emot, om utskottet velat skärpa en sådan bestämmelse.

Nu invänder utskottet emot detta mitt förslag, att även utskottet finner en lagstiftning önskvärd, varigenom användningen av här äsyftade illojala medel för reklam och geschäft behörigen stävjas. Det har emellertid, säger utskottet, såsom redan i propositionen gjorts gällande, befunnits möta svårighet att i detta sammanhang till behandling upptaga en fråga, som måste anses såsom endast ett led i den större på dagordningen stående frågan om illojal konkurrens, och så hänvisar man till mitt förslags nära samband med tryckfrihetsförordningen, och jag medger, att med avseende på annonsering och dylikt tangerar givetvis mitt förslag tryckfrihetsförordningens rāmärken. Men det är ock givet, att om man velat själva saken, man ju kunnat finna utvägar att åtminstone i andra delar av vad jag föreslagit komma det humbugsartade kvacksalveriet till livs. Och det är väl egentligen och ytterst det man ändå strävar efter.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Av vad jag kunnat finna av samtal och i övrigt inhämtat i denna fråga av läkares ståndpunkt och av utskottets ståndpunkt och även Kungl. Maj:ts, synes det vara så, att man icke vill rikta någon dödsstöt i egentlig mening åt den obehöriga praktik, som håller sig inom lojala gränser, en praktik, som man i den kungl. propositionen villigt erkänner och som från alla håll, tror jag, icke heller kan förnekas hava en välsignelserik verksamhet, då det gäller att stå de lidande människorna till tjänst ute i våra stora, vida bygder. Och det är ett känt förhållande, hurusom icke få präster i norra delarna av vårt land på grund av sin ställning finna sig nödsakade att dagligen utöva läkarverksamhet i ganska stor omfattning, och jag har icke hört någon klandra dem för en dylik verksamhet. Men det skulle enligt min mening vara hårt, om en sådan verksam och intresserad människovän ett, tu, tre, på grund av att det gjorts en anmälan mot honom, t. ex. för att han tagit ersättning för resor e. d., skulle genast vara hemfallen till ett straff på ända till 1,000 kronors böter.

Utskottet har i sin nya § 6, i vilken paragraf jämväl upptages den kungl. propositionens § 7, i sista stycket av mom. 2 på ett lyckligare sätt givit uttryck för vad som kan vara riktigt, då det gäller att komma obehöriga till livs, än Kungl. Maj:t föreslagit. Det är icke tu tal, som sagt, att utskottet i denna formulering förbättrat motsvarande stycke i Kungl. Maj:ts proposition i § 7, men även den formulering, som utskottet här givit denna kardinalpunkt, är av den beskaffenhet att man har stora betänkligheter, att här kan åstadkommas mycket trakasserier så att bestämmelsen kan bli synnerligt men för den obehöriga läkarverksamhet, som verkligen är till gagn och nytta på sidan om den legitimerade läkarverksamheten. Jag får säga, att man står ganska tvivlande, huru man skall ställa sig till det föreliggande förslaget, sådant det nu har formulerats av utskottet. Jag får säga, att jag i egenkap av motionär är synnerligen tacksam mot utskottet för de

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

synpunkter, som utskottet låtit komma till synes i sitt lagförslag, och utskottet har obestriddigen, om man jämför utskottets förslag med Kungl. Maj:ts, fått fram ett synnerligen gott förslag, sett ur den synpunkten, men sedan kan man naturligtvis ur en annan synpunkt sett sätta i fråga, huruvida man över huvud taget i det skick, varuti utskottets förslag föreligger, bör stödja det eller icke.

I frågans nuvarande läge, herr talman, skall jag icke göra något yrkande, utan förbehåller mig att främdeles, om så skulle påfordras, få göra ett yrkande. Jag vill endast sluta med att, huru man än ser denna fråga, jag hoppas, att man om möjligt bör försöka att förr eller senare, antingen vid denna eller en följande riksdag, komma till ett resultat, varigenom man på samma gång man stöder och skyddar den legitimerade och den verkligen nyttiga obehöriga läkarverksamheten, samtidigt kan finna ett verksamt medel att träffa den humbugsartade kvacksalverirörelse, som sorgligt nog i stor omfattning bedrives ute i landet.

Herr Eklundh, Carl: I anslutning till min reservation inom utskottet och min motion i ärendet måste jag, på däruti anförda grunder beteckna det föreliggande förslaget till »lag om behörighet att utöva läkarkonsten» såsom synnerligen olämpligt, särskilt i den form utskottsmajoriteten nu föreslår riksdagen att slutgiltigt för sin del antaga detsamma.

För envar, som haft tillfälle att praktiskt studera och sätta sig in i hithörande frågor, måste det stå klart, att förslaget så långt avviker från en sund och naturlig utveckling av institutioner, som under sekler prövats och i det stora hela hållit måttet, att detsamma fast mera kan betecknas som ett språng ut i det okända. Ehuru väl utskottet i sin motivering erkänner den stora risk, för vilken allmänheten av lekmannaverksamheten utsättes, tvekar detsamma dock icke att öppna dammluckorna för landets översvämmande med läkare-lekmän, alias kvacksalvare, av alla grader och specialiseringar — visserligen med samtidigt uttalande av den fromma och välvilliga förhoppningen att just den »underlägsenhet i utbildning, som hos lekmannen måste förutsättas, skall innefatta en särskild anledning för honom att iakttaga försiktighet i allmänhet i utövningen av läkarverksamhet».

Utskottet finner emellertid även en reglerande lagstiftning önskvärd för den kategori av s. k. obehöriga, men ändå legaliserade utövare av läkarverksamheten, som utskottets förslag avser att skapa, men vill markera denna lagstiftning såsom utgörande ett led i den större på dagordningen stående frågan om illojal konkurrens.

För mig är detta resonemang fullkomligt ofattbart, så vida utskottet med lagförslaget avsett att tillgodose den allmänna hälso- och sjukvården.

Det är ägnat ingiva tanke på att utskottet uppfattat den ursprungligen tänkta regleringen av läkarverksamhetens ställning inom samhället endast såsom en skyddsåtgärd för läkarna och deras ekonomiska förhållanden, under det att allmänhetens skyddande mot att bli exploaterad av okunnighet och förvärvsbegär fullständigt kommit i skuggan.

Den frågan torde här icke utan orsak kunna framställas, varför läkarna gent emot den väntade lagstiftningen och särskilt det nu framlagda förslaget förhållit sig så, till synes, passiva. Jag kan därtill svara att man inom läkarkretsar förvisso aldrig på frågans tidigare stadium tänkt sig, att statsmakterna vid ett reglerande lagstiftningsarbete skulle avse att, på sätt som i nu föreliggande lagförslag skett, utlämna allmänhetens dyrbaraste egendom, *dess hälsa*.

Vad nu beträffar de speciella anmärkningarna mot förslaget särskilda paragrafer, så vidhåller jag, att synnerligen beklagliga olägenheter kunna uppstå därigenom, att personer utan kompetens enligt förslaget kunna officiellt legitimeras att utöva läkarkonsten.

Beträffande § 3 och de däri påfordrade straffbestämmelserna vill jag framhålla, att jag för visso anser, att det i en del självklara fall är alldeles nödvändigt att beröva en läkare hans jus practicandi, men att det då bör gälla ett återkallande för alltid. Ty vad blir följden av att man endast för viss tid berövar en läkare praktikerätt annat än att han förfaller åt kvacksalveri, eller ock att han så att säga »ligger av sig» på de år, då han är avstängd från utövande av sitt yrke, och sålunda blir som läkare mindre kvalificerad, på vilken olägenhet allmänheten i så fall blir lidande? Dessutom synes det mig riktigast, att medicinalstyrelsen efter vissa bestämda grunder kan indraga den legitimation, som den meddelat, utan att bestämmelser härom behöva intagas i en lag som denna.

Synnerligen olämpligt och stötande synes det mig, att bland paragrafer om brott och straff bestämmelser inrymmas i paragraferna 4 och 5 angående sinnessjuka läkare. Det ser nästan ut, som trodde man sig härmed kunna förmedelst paragraf 6 få ett skydd mot läkarverksamhet av en sådan. Ingenting kan vara oriktigare. Ty skulle en sinnessjuk, sin jus practicandi fråntagen läkare bryta mot författningen och åtalas, så bleve han såsom otillräknelig jämligt strafflagen kap. 5 § 5 strafflös. Yrkesutövare finnas, som vid inträffande sinnessjukdom skulle bli vida farligare än en läkare — jag nämner exempelvis apotekarna. Men icke finnas rörande dessa några bestämmelser i allmänna författningar; utan åtgärder mot dessa få vidtagas på administrativ väg. Så synes mig ock riktigast, att i medicinalstyrelsens instruktion och i allmänna läkarinstruktionen inryckas bestämmelser om åtgärder mot sinnessjuk läkare.

Ett antagande av bestämmelserna i § 6 synes mig helt och hållet vända upp och ned på de grundprinciper, efter vilka sam-

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

hället hittills sökt bygga upp sin sjukvård. Särskilt måste man ställa sig betänksam mot en uppdelning av kvacksalveriet och därmed sammanhängande frigivande av vissa former därav. En blick på Tyskland komma spåren att förskräcka. När man där började finna, hur man misräknat sig, då sjukbehandlingen frigavs, så fann man ock, att de andar man i ett olyckligt ögonblick släppt lösa ej voro lätta att infånga. Och, värst bland allt, statens moraliska makt led av att staten själv hade lyftat kvacksalveriet in bland de lagliga yrkenas krets. Nu söka regering och riksdag, hittills förgäves, att råda bot på det onda.

Det kan då icke annat än väcka förvåning, att hos oss statsmakterna taga initiativ till skapande av en kår av personer, som äro berättigade att utöva sjukvård, utan att staten genom dess högsta sjukvårdsmyndighet har någon som helst möjlighet att övervaka eller kontrollera deras verksamhet. Och dessutom synes mig samhället genom en sådan åtgärd hava förklarat sig inkompetent att enligt hittills följda principer ordna sjukvården eller meddela den läkarutbildning, som motsvarar allmänhetens berättigade fordringar.

Jag tillhör ingalunda dem, som anse, att all sjukvård skall lämnas av läkare, ty dels räcka de ej till härför, och dels är det av andra skäl ej lämpligt, men jag anser, att all sjukvård skall ledas av och hava i spetsen fackbildade personer, och att sålunda lekmanverksamheten på området skall stå till den lagliga sjukvården som diakonverksamheten till kyrkan, d. v. s. reglerande och samarbetande.

Jag har icke kunnat biträda något av de föreliggande förslagen, dels därför att man genom de föreslagna bestämmelserna skulle med straff nå dem, som man ej vill nå, men ej kunna komma åt det rena svindleriet, och dels emedan straffbestämmelserna ej ha något värde, om man ej har möjlighet att konstatera, var dessa faror finnas, och dessa faror komma att mångfaldigas, om det uppstår en hel kår av dylika självgjorda läkare. Detta i sin tur leder nödvändigt till kontrollåtgärder över deras verksamhet, och det är i hopp om att dessa problem må kunna lösas, som jag yrkar bifall till min reservation.

Då jag, herr talman, genom förbiseende icke blivit i tillfälle att yrka avslag på den första paragrafen, så gör jag det på § 3 och följande paragrafer, och koncentrerar mig nu till att yrka avslag på § 3.

Herr statsrådet von Sydow: Det här föreliggande förslaget innefattar två skilda delar. Dels avser det att bereda möjlighet att under vissa förhållanden framtaga läkare hans behörighet att utöva praktik, dels avser det att skydda mot de arter av kvacksalveri, som med hänsyn till allmänheten eller den enskilde kunna anses farliga.

Mot den första delen har av den siste ärade talaren gjorts vissa erinringar, egentligen mot § 3. Han menar, att den är

onödigt sträng mot läkarna och icke ställer sig fullt opartisk gent emot dem. Jag ber emellertid få erinra om de förutsättningar, under vilka denna paragraf kan tillämpas. Det är endast under förutsättning, att läkaren begått ett brott av viss beskaffenhet *under utövningen av sin konst*. Detta brott skall vara av den art, att det medför straffarbete eller också, om straffet stannar vid fängelse, tillhöra den kategori av brott, för vilka en läkare kan vara utsatt för särskild frestelse, och där det således kräves ett alldeles särskilt skydd för allmänhetens räkning. Men icke nog härmed, brottet, som läkaren begått under utövningen av sin läkarverksamhet, skall vara av sådan beskaffenhet, att han därigenom måste anses hava, såsom det heter, »visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst». Det kan se rätt illa ut i lagtexten, men innebär icke på något sätt misstroende mot läkarkåren i allmänhet. Anledningen till förslagets framläggande är en riksdagsskrivelse, och bakom den ligger, såsom man torde erinra sig, ett upprörande missbruk av en läkares ställning. När det gäller att utforma lagtexten, kan man ju icke nöja sig med att tänka endast på fall, som faktiskt ha inträffat, man måste också tänka på andra likartade fall, som kunna inträffa.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Vad beträffar andra delen av förslaget, lagen mot kvacksalveri, så göra sig där två skilda uppfattningar gällande. Den ena är den, som väl torde representeras av motionären herr Österberg och hans liktänkande, den nämligen att man bör vara så mild som möjligt mot alla kvacksalvare. Å andra sidan finner man herr Eklundh såsom representant för den uppfattningen, att den lagstiftning, som här är ifrågasatt, särskilt det förslag, varom man vunnit enighet i utskottet, är alltför mild mot kvacksalveriet.

Beträffande den första ståndpunkten, torde den väl icke hava så stor resonans i denna kammare; jag skall därför icke alltför mycket uppehålla mig vid den. Vad beträffar den andra måste man, när man bedömer frågan och tar ställning till densamma, se den i belysning av den lagstiftning, som för närvarande gäller. Det är 1688 års medicinalordningar, som i år fylla 227 år och som följaktligen, naturligt nog, lida av en hög grad av senilitet. Så till vida intaga dessa förordningar en principiellt klar ståndpunkt, att de ställa sig på den absoluta förbudsständpunkten; de säga till den obehörige: bort med fingrarna, ni får icke syssla med dylikt! Men det medel, varigenom förbudet skall upprätthållas, är, såsom det heter på juristspråket, ett otjänligt medel, i alla händelser ett absolut overksamt sådant. Det straff, som kan följa på överträdelse av förbudet, är böter 12 kronor 50 öre för första resan samt vid förnyat överträdande 25 kronor. Det har också visat sig, att i hägnen av denna lagstiftning här i landet uppvuxit en kår av parasiterande kvacksalvare, vilkas verksamhet är rent av samhällsvadlig, i enskilda fall rent av upprörande. Jag skall icke trötta med något längre uppräknan-

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

de, jag ber blott att få hänvisa till den exempelsamling, som införts i den kungliga propositionen. Ett par fall kan jag dock icke neka mig att här referera för att ställa frågan under sin rätta belysning.

En ung stark bonddräng hade fått ett sår i foten, vilket i och för sig vid ordentlig behandling varit mycket ofarligt. Han vände sig till en kvacksalvare, och denne förbjöd honom att tvätta det smutsiga såret, varpå behandlingen började. Resultatet blev stelkramp.

En barnsängskvinna, som fått blodåderpropp i benet, rekommenderades att göra ivriga promenader i rummet.

Ett annat exempel: en karl hade fått hornhinnan på sitt högra öga genomborrad av en järnflisa med därav sig härledande regnbågshinneinflammation och varbildning i ögat. Han behandlades härför av en kvacksalvare — med sockergryn! När han ej blev bättre av denna behandling, gick han slutligen till en läkare, som tog bort järnflisan ur ögat.

En kvinna led av blindtarmsinflammation. En kvacksalvare tillkallades; denne lade upp henne på ett sofflock, behandlade med hård massage och gav henne starkt avförande medel. Resultatet blev kvinnans död.

Sådana exempel skulle kunna uppräknas i oändlighet. Jag skall nämna blott ännu ett, som jag nyligen fått kännedom om. En kvacksalverska i närheten av Sala ger vid hudsjukdomar en lika vidrig som farlig ordination. Hon föreskriver, att på såret eller utslaget skall läggas gamla smutsiga bakteriefyllda spindelvävar och ovanpå dessa — urinkompresser. I vissa fall blir resultatet ytterst farligt för patienten.

Jag kan icke heller neka mig att i denna kammare uppläsa ett mänskligt dokument av den art, att man undrar, om det möjligen förskriver sig från 1500-talet. Det förskriver sig i själva verket från de sista veckorna och sprides i rikets huvudstad. Det är en fru, som här uppger sin adress — jag skall icke nämna den, för att icke göra reklam för henne — jag skall blott läsa upp prospektet. Det börjar så här: »Sjuka och svaga personer, som lida av den s. k. engelska sjukan, njurlidande, hudsjukdomar, eksem, blodbrist, matthet, stranguri, sömnlöshet, trötthet m. m., behandlas av undertecknad å nedanstående tider eller *sista kvarteret i nedan av varje månad*». och så komma tiderna samt naturligtvis uppgiften, att hundratals personer kunna intyga, att de genom hennes behandling blivit friska. Vidare följer föreskriften: »De sjuka böra medtaga en linda jämte en tunn mössa.» »Tvätta ej kroppen förrän det 9:e dygnet efter den tredje behandlingen, men huvudet tvättas tredje dygnet efter den första behandlingen!»

Nu hava vederbörande i en hel del fall av dem jag refererat, blivit ställda inför åtal vid domstol med yrkande om ansvar för vållande till annans död eller allvarligare kroppsskada. Men domstolen har icke i något fall ansett kausalsamman-

hanget mellan behandlingen och patientens död eller skadande till hälsan konstaterat, utan resultatet har endast blivit böter kronor 12:50, någon gång maximum 25 kronor.

Inför sådana upprörande fall måste man säga sig, att här föreligger ett sådant nödläge, att vi *måste* göra någonting för att förbättra förhållandena. När man då går att undersöka, huru en sådan lagstiftning skall konstrueras, kan man icke blunda för att det ej torde finnas några utsikter att få en sådan lagstiftning till stånd, som herr Eklundh synes önska, att på en gång upprätthålla förbudsständpunkten och tro, att man skall få kvacksalvaren straffad så hårt han förtjänar och så att det skall lända till varnagel för hans yrkesbröder. Vi kunna icke blunda för, att det föreligger en riksdagsskrivelse från en tid, som är så nära som år 1907, vari riksdagen förklarade: rör icke vid 1688 års medicinalordningar; den nuvarande lagstiftaren är inkompetent att skriva en ny lag, som på en gång skänker rättvisa åt lekmannaläkaren och drabbar kvacksalvarna.

Nu har lagstiftaren gjort ett försök. I den kungliga propositionen försökes sålunda en differentiering mellan farligt och ofarligt kvacksalveri. Till en början förbjödes lekman vid straffpåföljd att mot ersättning syssla med veneriska sjukdomar och vissa smittosamma sjukdomar samt vissa farliga behandlingsmetoder; så snart han behandlar ett enda av dessa fall, blir han ovillkorligen straffad.

Härutöver har man ansett sig icke böra och icke kunna träffa annat än yrkesmässiga kvacksalvare, d. v. s. sådana, som driva sin verksamhet mot ersättning och i en viss större omfattning. Men man vill icke träffa bygdeläkaren, som behandlar sina närmaste och i regel med tämligen ofarliga medel.

Det kungliga förslaget hade dessutom gjort undantag för lindriga, mera vanligt förekommande åkommor, under förutsättning att kvacksalvaren icke använde sig av medel, som vore farligt för medmänniskornas liv eller hälsa. Häremot har utskottet reagerat, som jag tror, icke med tillräckligt fog. Man har trott, att det vore mycket svårt att finna en begreppsbestämning härvidlag. Men jag ber att få påpeka, att det här icke gäller att vetenskapligt fastställa gränsen mellan en sjukdom av lindrig och mindre lindrig beskaffenhet. Det gäller icke heller att statistiskt klargöra, huruvida en sjukdom är mer vanligt eller mindre vanligt förekommande. Om man läser uttrycket »lindrigare, vanligare förekommande åkommor», i sitt sammanhang, får man en ganska klar bild av de typer man vill undantaga: det är de vanliga krämporna, som icke äro så farliga. Ofarlig behandling av dessa straffas icke. Allt övrigt kvacksalveri, när det sker yrkesmässigt, har man i det kungliga förslaget velat straffa, »där ej utrönes, att de, som varit föremål för behandling, icke därav fått skada till liv eller hälsa». Detta har utskottet ansett vara en omkastning av bevisskyldigheten, som vore nog så betänklig. Jag ber dock att få erinra, att en

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.

(Forts.)

dylik omkastning av bevisskyldigheten förekommer på ett par ställen i 14 kap. strafflagen, där man presumerar brottslighet, intill dess motsatsen är bevisad. I vår specialstraffrätt förekommer den på icke så få ställen.

Emellertid är det uppenbart att frågan nu ligger på det sätt, att det icke finnes någon möjlighet att få igenom det kungliga förslaget. Det finnes ingen annan möjlighet än att taga utskottets förslag. Om man nu läser detta och läser det på ett förnuftigt sätt, tror jag, att även detta förslag träffar vad man i själva verket vill träffa. Enligt utskottets förslag straffas nämligen yrkesmässigt kvacksalveri, »där behandlingen varit av beskaffenhet att medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade». I andra kammaren hava skilda uppfattningar gjort sig gällande rörande rätta tolkningen av dessa ord. För min del kan jag icke läsa dem på annat sätt, än att de allra flesta fall, man vill träffa, också bliva straffbara. De av mig i den kungliga propositionen angivna fallen bliva sålunda utan tvivel drabbade av straff. Det är att märka, att utskottet icke fordrar, att skada i det särskilda fallet skall hava uppkommit, det krävs endast, att behandlingen medför fara; man rör sig med farlighetsbegreppet och icke med skadebegreppet. Och vidare är uppenbart, att det använda medlets beskaffenhet icke heller har någon betydelse. Det vid behandlingen använda medlet kan i och för sig vara fullständigt ofarligt, men den omständigheten, att kvacksalvaren genom att använda detta medel uppehåller den sjuke, förhindrar honom att få förnuftig behandling av läkare, om sådan varit av nöden, redan denna omständighet synes i många fall vara tillräcklig för att behandlingen skall anses hava medfört fara för den sjukes liv och hälsa; och kvacksalvaren blir då straffad.

Om man har denna uppfattning, måste man icke då säga, att det även med utskottets förslag blir en väsentlig förbättring av det nuvarande tillståndet? Jo, utan tvivel.

Nu har den siste ärade talaren sagt, att genom en sådan här lagstiftning, där man på sätt och vis friger kvacksalveriet, man i viss mån auktoriserar det. Det kan jag på intet sätt finna. Man endast tolererar det. Om icke allmänt eller enskilt intresse så läderas, att staten har anledning att ingripa, blir kvacksalvaren straffri, det är allt.

Enligt min mening vore det lyckligare, om riksdagen bifölle Kungl. Maj:ts proposition. Men i valet mellan utskottets förslag och bibehållandet av nuvarande lagstiftning, nödgas jag säga, att jag obetingat väljer utskottets förslag. Jag måste nämligen upprepa än en gång: vi befinna oss på detta område i ett sådant nödläge, att det knappast är värdigt en kulturstat.

Herr Biörklund: Efter den fullständiga utredning, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss har läm-

nat, har jag icke många ord att tillägga. Jag skall blott be att med anledning av vad som här yttrats av några föregående ärade talare få säga några ord.

Den förste talaren fäste sig särskilt vid och gjorde det till en principfråga, att här legaliserades kvaacksalveriet, under det att det för närvarande icke är legaliserat. I verkligheten betyder emellertid denna ändring icke synnerligen mycket; ty både i medicinalstyrelsens utlåtande, i Kungl. Maj:ts förslag och utskottets betänkande talas om ett kvaacksalveri, som är på det hela taget nyttigt. Och det kan naturligtvis icke vara möjligt, att man skall förfölja med böter, låt vara till obetydliga belopp, något som man måste erkänna vara till nytta. Således är detta nyttiga kvaacksalveri redan för närvarande tolererat lika mycket, som om det vore legaliserat, då det ju icke i ett sådant fall kan komma ifråga att tillämpa den gamla bestämmelsen. Dessutom har det ju visat sig, att när man nu försökt med lagens hjälp komma åt kvaacksalveriet, så har det mycket sällan lyckats.

En talare nämnde också, att det möjligtvis kunde råda den föreställningen hos åtskilliga, som icke ville helt förbjuda kvaacksalveriet, att läkarna såge kvaacksalveriet med en viss avund. Jag får verkligen säga, att icke någon inom utskottet har varit av den uppfattningen, utan jag tror snarare, att vi kunde dela den åsikt, som en av utskottets ledamöter uttalade, att läkarna egentligen ha vissa fördelar av kvaacksalvariet, som skapar sjukdomsfall, så att de få mer praktik på grund av kvaacksalveriet, än de eljest skulle ha.

Det nämndes av herr Österberg, att stadgandena voro så skrivna, att hädanefter någon homöopatisk behandling icke skulle kunna utövas utan att den utövande träffades av straff, men detta är icke fallet, såsom utskottets förslag är skrivet. Skulle den homöopatiska behandlingen — vilket väl ofiast är fallet, att döma av de goda omdömen, som lämnats om densamma — vara av sådan beskaffenhet, att den icke medför någon fara för patienten, så är den ju fortfarande tillåten. Homöopaterna uppgivas ju också alltid handskas med endast ofarliga läkemedel.

Herr Eklundh yttrade, och det har han redan inom utskottet nämnt, att han funne osympatiskt sådana straffbestämmelser, som för läkare insatts i tredje och fjärde paragraferna. Dessa straffbestämmelser ha emellertid tillkommit med anledning av en riksdagsskrivelse. Riksdagen begärde nämligen i en skrivelse år 1907, att Kungl. Maj:t skulle taga i övervägande, om icke några bestämmelser borde fastställas, enligt vilka legitimation skulle kunna frångåas för läkare, varom det för närvarande saknas några bestämmelser. Detta innebar icke något misstroende mot läkarkåren, utan det var ett enstaka fall, som hade fäst riksdagsmännens uppmärksamhet vid att sådana bestämmelser alldeles saknades, och till följd därav skrev riksdagen och begärde ett sådant förbud, som innehålles i de nu nämnda paragra-

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Lagförslag om ferna, vilket Kungl. Maj:t icke kunnat underlåta att fästa avseende behörighet att de vid.

utöva läkar-
konsten.

(Forts.)

Vidare nämndes det också, på tal om sinnessjuka läkare, att det finnes även andra som kunna vara i yrket lika farliga, såsom t. ex. sinnessjuka apotekare. Nu har det emellertid icke i detta sammanhang varit fråga om att se efter, vilka personer som innehava den ena eller den andra befattningen, och från vilkas sida man kan löpa någon risk därigenom att de möjligen bliva sinnessjuka, ty då bleve det nog flere än läkare och apotekare, som det kunde stadgas om.

Så sade herr Eklundh också, att straffet för kvacksalvare icke har någon betydelse, enär brottet icke kan konstateras. Ja, detta har just varit fallet hittills, då det brott, som man velat åtala, icke har kunnat konstateras genom domstolsåtgärder, utan hela raden av exempel, som framdragas i den kungl. propositionen, utgöres av fall, där vederbörande gått fria. Nu har meningen emellertid varit att genom detta förslag vinna något annat resultat. Man har velat stadga så klara bestämmelser, att det verkligen skulle kunna konstateras, om ett brott föreligger emot desamma.

Det är ju också en väsentlig fördel att istället för de gamla bestämmelserna om böter av tolv kronor och femtio öre eller dubbla beloppet därav få dessa nya stadganden om böter från femtio kronor till ett tusen kronor eller eventuellt fängelse. Den gamla straffpåföljden med böter av tolv kronor och femtio öre eller tjugofem kronor var ju ingenting annat än en reklam för den som råkade ut för densamma. För en kvacksalvare i stor skala betydde denna summa ingenting, medan det däremot var till stor fördel för hans rörelse, att han genom detta straff blev känd, ty då ansågs han vara så skicklig, att läkarna voro avundsjuka på honom; han ansågs vara förföljd och betraktades som martyr. Jag tror icke, att man bör tveka i valet mellan dessa nya bestämmelser och de förut gällande. Andra kammarens andra tillfälliga utskott påvisade år 1907, vilka svårigheter det mötte att finna den rätta gränsen mellan det kvacksalveri, som bör av lagen tillåtas och det som bör förbjudas. Denna svårighet föreligger alltså, men jag hoppas, att Kungl. Maj:t och utskottet något så när har träffat det rätta.

Atminstone kunna dessa nya bestämmelser delvis klargöra skillnaden mellan det skadliga kvacksalveriet och det icke skadliga.

Efter härmed slutad överläggning gjordes jämlikt de i avseende å förevarande paragraf framställda yrkandena propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på avslag därå, och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Almer* begärde votering, vilken begäran emellertid återtogs; och då på herr talmannens förfrågan icke heller någon annan av kam-

marens ledamöter påyrkade, att votering anställdes, förklarades frå- *Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.*
(Forts.)

4 och 5 §§.

Godkändes.

6 §.

Nu föredragna paragraf och däremot svarande delar av det kungl. förslaget lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

§ 6.

Om någon, som varit behörig att utöva läkarkonsten, men ej äger sådan behörighet, mot ersättning utövar läkarkonsten, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

§ 7.

Om någon, som ej är eller varit därtill behörig, utövar läkarkonsten och därvid mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, lungsot eller sådan smittsam sjukdom, till förekommande av vars införande i eller utbredning inom riket Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter, eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller med fängelse i högst sex månader. Sker det yrkesmässigt, må tiden för fängelsestraffet höjas till ett år.

Utövas eljest läkarkonsten av någon, som ej är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt; då skall till böter från och med femtio till och med ettusen kronor dömas, där ej ut-

(i utskottets förslag:)

6 §.

1 mom. Om någon, som enligt 1 § varit behörig att utöva läkarkonsten, men ej längre äger sådan behörighet, mot ersättning utövar läkarkonsten, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det yrkesmässigt, må straffet kunna höjas till fängelse i högst ett år.

Lag samma vare, om någon överskrider honom enligt 1 § 4 mom. meddelad särskild tillåtelse att i viss omfattning utöva läkarkonsten.

2 mom. Om någon, som ej är eller varit behörig till läkarkonstens utövning, mot ersättning behandlar venerisk sjukdom, tuberkulos, kräftsjukdom, eller sådan smittsam sjukdom, till förekommande av vars införande i eller utbredning inom riket Konungen meddelat särskilda föreskrifter, eller företager hypnotisk behandling eller behandling under allmän bedövning, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor. Sker det yrkesmässigt, må straffet kunna höjas till fängelse i högst ett år.

Utövas eljest läkarkonsten av någon, som ej är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt; då skall, där behand-

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

rönes, att de, som varit föremål för behandling, icke därav fått skada till liv eller hälsa, eller ock att endast lindrigare, vanligen förekommande åkommor behandlats och därvid icke föreskrivits medel, som äro farliga för människors liv eller hälsa.

(i utskottets förslag:)

lingen varit av beskaffenhet att medföra fara till liv eller hälsa för den behandlade, dömas till böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

3 mom. Har någon, som gjort sig skyldig till brott, som i 1 eller 2 mom. sägs, därvid vållat annan skada till liv eller hälsa, gälla vad i allmänna strafflagen om sammanträffande av brott är stadgat.

Reservationer hade vid förevarande paragraf anförts dels av herr Hult;

dels ock av herr Almer, som hemställt,

1) att § 6 mom. 1 måtte få samma lydelse som § 6 i Kungl. Maj:ts förslag, och

2) att § 6 mom. 2 andra stycket måtte i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag § 7 andra stycket få följande ändrade lydelse: »Utövas — — — (Kungl. Maj:ts förslag) — — — då skall, om någon som varit föremål för behandling, fått skada till liv eller hälsa, till böter — — — (Kungl. Maj:ts förslag) — — — utrönes att skadan ej orsakats av behandlingen.»

Herr Almer: Jag har i min reservation yrkat att andra stycket av 6 paragrafens 2 moment måtte få följande lydelse: »Utövas eljest läarkonsten av någon som icke är eller varit därtill behörig, och sker det yrkesmässigt, då skall, om någon som varit föremål för behandling fått skada till liv eller hälsa till böter från och med femtio till och med ett tusen kronor dömas, där ej utrönes att skadan ej orsakades av behandlingen.» Denna formulering har den förmännen framför utskottets, att den blott inriktar sig på den skada till liv eller hälsa, som behandlingen kan ha åstadkommit, och den har vidare den fördelen, att den fördelar bevisbördan så, att åklagaren endast har att konstatera yrkesmässighet och att skadan finnes. Sedan åligger det den svarande att uppvisa, att han icke åstadkommit denna skada genom behandlingen.

Jag hemställer om bifall till denna reservation.

Herr Hult: Herr talman, mina herrar! Då jag icke kunnat ansluta mig till utskottsmajoritetens beslut att tillstyrka herr Almers motion om upptagande av kräftsjukdomen bland de sjukdomar, som enligt Kungl. Maj:ts förslag böra undantagas från lekmans behandling samt om utbytande av ordet lungrot mot tuberkulos i samma förslag, så beror det på att jag icke

blivit övertygad om nödvändigheten av att frångå Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende. De skäl som framhållits i utskottet och som av motionären anförts för utvidgning av Kungl. Maj:ts förslag i förenämnda riktning ha icke varit övertygande. I det statsrådsprotokoll, som bifogats den kungl. propositionen har statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet utförligt och övertygande anført de skäl, som varit bestämmande vid avfattandet av förslaget i denna del. Herr statsrådet framhåller sålunda, att då icke all lekmannaverksamhet på läkekonsens område kan eller bör förbjudas, utan i stället under viss given förutsättning uttryckligen bör vara strafffri, det måste vara angeläget att så långt det är möjligt söka fastställa en gräns mellan å ena sidan de sjukdomar, som äro ovillkorligen undantagna lekmannens behandling och å andra sidan de sjukdomar, för vilka detta förbud icke gäller. Denna gräns har statsrådet velat placera så, att å ena sidan befinna sig de smittosamma sjukdomarna och å andra sidan de icke smittosamma. Man måste väl erkänna, att om det å ena sidan är nödvändigt, att man undantager vissa sjukdomar från lekmannens behandling, men det å andra sidan skulle möta mycket stora svårigheter framför allt ur lagteknisk synpunkt att i lagtexten giva ett fullt tydligt uttryck för detta, den av herr civilministern uppdragna gränsen är lyckligt funnen. Men är det så, torde ett frångående av denna gräns icke böra ifrågasättas utan att fullt giltiga skäl härför anföras.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.*

(Forts.)

Vad nu motionärens förslag beträffar så förhåller sig ju saken så, att medicinalstyrelsen redan i sitt utkast till lag om läkarkonsens utövning, som är bifogat den kungl. propositionen, upptagit kräftsjukdom bland de sjukdomar, som böra undantas lekmannens behandling. Men herr civilministern har icke velat i det framlagda lagförslaget upptaga denna sjukdom med hänsyn till den olika uppfattning beträffande huruvida densamma är smittosam eller icke, som gör sig gällande mellan vetenskapsmännen på detta område.

Omnämmandet av lungsot i det kungl. förslaget torde åter bero därpå, att vetenskapsmännen numera äro fullt på det klara med att denna gren av tuberkulosen är smittosam, och då lungsot icke finnes upptagen bland de sjukdomar, som omförmålas i de uti lagrummet återopade kungl. föreskrifter, så har det varit nödvändigt att med upptagande i lagtexten av densamma på detta sätt få den inrangerad bland de smittosamma sjukdomarna.

Jag vill med detta hava framhållit, att Kungl. Maj:t dragit en fast gräns mellan sådana sjukdomar, varmed lekmannen under inga förhållanden får befatta sig, och sådana som icke äro undantagna hans behandling. I detta sammanhang torde det vara mig tillåtet att erinra om vad herr civilministern framhåller på tal om upptagande av kräftsjukdom i det framlagda förslaget. Herr civilministern säger härom följande: Behand-

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

ling av kräfts sjukdom, som av medicinalstyrelsen likaledes hänförs till ifrågavarande kvalificerade fall, har jag också förbigått. Upptages här denna sjukdom, om vars smittsamhet delade meningar råda, synes följdriktigheten fordra, att också åtskilliga andra svåra sjukdomar, vid vilka kvacksalvares behandling är förenad med ett större mått av fara för patienten, medtagas. En någorlunda fast och ej helt och hållet godtycklig begränsning bleve emellertid därigenom ytterst försvårad.»

Det är framför allt på dessa skäl som jag icke kunnat förena mig med utskottets majoritet om ett bifall till herr Almers motion. Men jag måste också säga, att även ur rent praktisk synpunkt förslaget är mindre tilltalande i denna del. Jag tänker då närmast på svårigheten för lekmannen lika väl som för läkaren att med säkerhet kunna ställa diagnosen på kräfta eller tuberkulos åtminstone i dess tidigare skede. Beträffande villkoren för straffbarhet vid behandling av de smittosamma sjukdomarna framhåller herr civilministern i förberörda statsrådsprotokoll: »Det kan ifrågasättas, huruvida icke för straffbarhet enligt detta moment därjämte bör fordras, att kvacksalvaren insett eller bort inse, att ett sjukdomsfall av ifrågavarande art förelegat.» Detta är väl också ett ytterligare skäl för ett försiktigt framgående på denna punkt. Då man å ena sidan vill medgiva lekmannaverksamhet på läkekonstens område men å andra sidan stadga ansvar för den minsta lilla förseelse vid behandling av vissa sjukdomar, torde väl rättvisa och billighet fordra, att en bestämd gräns drages mellan sådana sjukdomar, som få behandlas och sådana som icke få behandlas av lekmän samt att sådana sjukdomar som till sin art äro svårbestämbara, icke utan tvingande skäl undantagas från lekmannens behandling.

Jag hade, herr talman, tillfälle att för en stund sedan åhöra en del av herr statsrådets och chefen för civildepartementet anförande i andra kammaren, och såvitt jag fattade honom rätt, modifierade han i detta anförande i någon mån de uttalanden, som gjorts i statsrådsprotokollet, varpå jag har åberopat mig, och som väsentligen ha bestämt mig för att ställa mig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt i fråga om formuleringen av 1 mom. i 7 §, som motsvarar 2 mom. i 6 § i utskottets förslag. Då jag emellertid alltjämt anser, att Kungl. Maj:ts förslag i berörda avseende har goda skäl för sig och är väl avvägt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande § 6 mom. 2 första stycket med endast den ändring att ordet tuberkulos utbytes mot ordet lungsot samt att ordet kräfts sjukdom utgår.

Herr Biörklund: Till de smittosamma sjukdomarna, som här äro omtalade, hör lungsot, vilken ju endast är en art av tuberkulos. Det har upplysts att det även finnes smittosam tuberkulos, som icke är lungsot. Vid ledgångstuberkulos, som övergår till öppna sår, anses nämligen de öppna sårn smittosamma som lungsot. Be-

träffande kräftsjukdom har upplysts, att det bland läkarna för närvarande råder ovissheit om huruvida den är smittosam eller icke. Följaktligen bör ju kräftsjukdom åtminstone tills vidare hänföras till de smittosamma sjukdomarna när det gäller att för allmänheten bereda skydd mot dessa. En ytterligare anledning att sätta in bestämmelsen om kräftsjukdom var, att medicinalstyrelsen hade föreslagit detta, och medicinalstyrelsen hade just pekat på, att till de sjukdomar, vid vilkas behandling kvacksalvare göra den största skada, äro också kräftsjukdomarna att räkna. Dessa omständigheter ha gjort, att utskottet har funnit det varit riktigare och bättre, att i paragrafen intaga orden »tuberkulos» och »kräftsjukdom» i stället för ordet »lungrot». Jag vill också nämna, att andra kammaren redan har oförändrat antagit utskottets förslag i denna del, vadan ett beslut om intagande av andra ordalag i denna paragraf skulle leda till skiljaktiga beslut.

Medan jag har ordet, skall jag be att även beträffande det tredje momentet i denna 6 § få yttra några ord. Det har kommit att så formuleras, att man skulle kunna tro, att utskottet hade syftat till, att det skulle vara två brott, som skulle sammanträffa, men detta har icke varit meningen, utan meningen har varit att syfta på kap. 4 § 1 strafflagen, där det talas om brott som i olika avseenden är belagt med olika straff. För att i detta fall göra stadgandet tydligare, får jag hemställa, att detta 3 mom. måtte så ändras, att det i stället för orden »om sammanträffande av brott» måtte heta »vad som i strafflagen 4 kap. 1 § är stadgat». Det samma är föreslaget även i andra kammaren, och andra kammaren har acciperat denna nya formulering.

Herr statsrådet von Sydow: Jag ber endast att få meddela, att därest kammaren skulle godkänna utskottets förslag i sista stycket av 2 momentet, som innefattar en lindring av Kungl. Maj:ts förslag, så bör det enligt min mening vara att rekommendera, att kammaren även godkänner utskottets förslag i första stycket, som innebär en skärpning av Kungl. Maj:ts förslag. Därigenom neutraliseras i viss mån den gjorda lindringen i andra stycket.

Herr Steffen: Herr talman! Det synes icke vara tvivel underkastat, att andra stycket i 2 momentet av 6 § i utskottets utlåtande utlovar strafffrihet åt de icke legitimerade kvacksalvare, som använda en behandling av den beskaffenhet, att den icke medför skada till liv eller hälsa för den behandlade.

Det torde dock vara av erfarenheten rikligen bestyrkt, att kvacksalvare kunna använda fullkomligt ofarliga medel gent emot sina offer, men genom sina reklamer, sina böcker, sina skrifter, sina brev och tilltal m. m. hålla patienterna uti ett tillstånd av sjuklig själslig spänning — inbillande dem, att de äro sjuka eller vidmakthållande deras föreställning i detta avseende, under det att dessa kvacksalvare samtidigt för mycket dyra pen-

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)

ningar sälja åt dem massor av en fullkomligt ofarlig medicin och för drygt honorar föreskriva en fullkomligt ofarlig behandling.

Jag tänker nu särskilt på de mindre bemedlade klasserna, på de fattiga. För den fattige är ett sjukdomsfall och även ett inbillat sjukdomsfall, då han ställer sig under läkarbehandling och därigenom också tvingas till en utgift, ett nödläge av i hög grad behjertansvärd beskaffenhet. Hans ekonomiska medel räcka icke till för onödiga utgifter och räcka endast med yttersta svårighet till för en nödvändig läkarbehandling.

Nu synes det mig, att det närvarande förslaget lider av den stora bristen, att det på intet vis söker taga för huvudet dessa ockrare (med ofarliga medel och behandling) på särskilt de fattiga klassernas okunnighet i de ting, som angå sjukdom och hälsa. De icke legitimerade kvaacksalvarna skola allt framgent få utprängla den oförskämdaste humbugsmedicin av ofarlig beskaffenhet mot höga avgifter och på detta sätt grymt pungslå den fattiga befolkningen, utan att samhället i minsta mån söker inskrida mot detta upprörande oskick. Jag kan icke inse annat, än att några åtgärder mot detta svåra missförhållande hade varit på sin rätta plats i detta lagförslag, och jag måste uttrycka min överraskning över, att icke något sådant där är att finna. Då jag emellertid icke kan upptäcka någon utväg för att föreslå en rättelse härutinnan vid detta tillfälle, ser jag intet annat att göra än att låta mig nöja med denna anmärkning till protokollet.

Herr Nilson, Karl August: Endast ett par ord! Mig synes som om man hade i denna lag gjort vad man annars brukar säga: »de små skälmarna hänger man, men de stora låter man gå.» Jag vill, liksom den föregående talaren, komma åt det verkliga kvaacksalveriet, humbugen och charlataneriet på detta område. Men någon sådan utväg, som kommer att hämma detta ockrande på allmänheten ger utskottets betänkande icke. Däremot kommer man att nå en verksamhet, som jag knappast tror, att någon här i kammaren skulle vilja något ont. Det finnes ju ändå en viss sorts kvaacksalvare eller obehöriga, som helt säkert vi kunna erkänna ha vid vissa tillfällen utträttat mycket gott, och dem söker man här träffa. Den läkarfullkomligheten, varom här har talats i dag, är dock icke mera fullkomlig, än att den endast *delvis* förstår sin sak. Det har även erkänts från läkarhåll. När man därför sätter i fråga, att en kvaacksalvare skall kunna avgöra, när en kräftsjukdom eller tuberkulos i ett tidigare stadium föreligger, så fordras det alldeles för mycket. Det kan icke ens en läkare avgöra vid vissa tillfällen. Det synes mig därför orimligt, och man kommer helt visst att skapa martyrer, när man befordrar till fängelsestraff dessa personer, dessa homöopater, som verkligen en del åtminstone leva i den övertygelsen, att de ha vetenskaplig grund att stå på. Om dessa komma att behandla en sjukdom, som efteråt befinnes

vara tuberkulos i ett tidigare stadium, så skola de, oavsett om deras behandling vållat skada, eller medfört fara eller icke, befordras till fängelsestraff. Jag tror icke, att denna kammare önskar medverka till en sådan lagstiftning, liksom Kungl. Maj:t i sitt förslag icke velat stadga något sådant. Jag anser mig därför böra i denna del biträda herr Hults reservation, vari han yrkar att i stället för 2 mom. av 6 § i utskottets förslag må intagas 1 mom. av 7 § i Kungl. Maj:ts förslag. På samma gång kan jag emellertid icke undgå att peka på de förhållanden, som herr statsrådet fört på tal, då han sade, att sista delen av 2 mom. i 6 § i utskottets förslag skulle betyda, att den, som uppehåller en sjuk genom en i och för sig ofarlig behandling, kommer att »medföra fara» och alltså blir straffbar. Nu har från medlemmar inom utskottet privatim åtminstone upplysts om, att det icke varit utskottets mening, att denna del av paragrafen skulle tolkas så, utan att med »fara» skulle åsyftas, att någon verklig farlighet åstadkommits. Skulle man tyda paragrafen såsom herr statsrådet gjorde, så tror jag, att det komme att bli synnerligen svårt för domstolen att döma rättvist. Det kommer att leda till en hel massa trakasserier och svårigheter, som ej åsyftats med denna lag. Jag skall därför be att få yrka bifall till herr Hults reservation eller rättare till herr Hults nyss framställda yrkande.

*Lagförslag om
behörighet att
utöva läkar-
konsten.
(Forts.)*

Herr von Geijer: Endast några ord med anledning av de sista talarnas anföranden!

Herr Steffen gjorde den anmärkningen mot förslaget, att man skulle lämna straffrihet för de kvacksalvare, som använde ofarliga medel men lockade penningar från den okritiska allmänheten, om man antog förslaget. Jag vill icke neka till, att den anmärkningen, som herr Steffen gjorde, har sitt berättigande. Jag vill dock erinra om de allmänna synpunkter, som förslaget från början hävdat och som har framhållits av herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att det är det allmänna farlighetsbegreppet, som varit det ledande. Om jag understryker detta ännu en gång, så kan det tjäna som ett anförande gent emot den siste ärade talaren, herr Nilson. Det är just farlighetsbegreppet, som varit det bestämmande, då utskottet även medtagit kräftsjukdom.

Herr Biörklund citerade några ord ur medicinalstyrelsens anförande i ärendet. Jag skall be att få komplettera det genom att läsa upp även den senare delen, där det står följande:

»Till de sjukdomar, med vilkas behandling kvacksalvare göra största skadan, äro också *kräftsjukdomarna* att räkna. Kvacksalvare utlova i regel bot även för dessa sjukdomar och torde därför i mycket talrika fall vara skulden till, att den tid försittes, inom vilken kirurgisk behandling — den enda, som enligt vetenskapens nuvarande ståndpunkt stundom kan giva hjälp — ännu kan med utsikt till framgång anlitas. För obehörig befattning även med hit hänförliga sjukdomar föreslår medicinalstyrelsen

Lagförslag om
behörighet att
utöva läka-
konsten.
(Forts.)

således det betydligt förhöjda bötesstraffet.» Utan tvekan föreslår medicinalstyrelsen således förhöjt straff för obehörig befattning med dessa sjukdomar, och jag upprepar det, det är just farligheten, som varit den ledande principen för det straff, som lagen skulle rikta mot en lekmanamässig utövning av läkekonsten, och som varit det grundläggande för lagen. Jag anser för min del, att det skulle vara till skada för förslaget, om därur borttoges de delar, som herr Hult och herr Nilson nu begärt. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i denna del oförändrat.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats: 1:o), av herr *Biörklund*, att densamma skulle godkännas med den ändring, att i 3 mom. näst efter uttrycket »allmänna strafflagen» orden »om sammanträffande av brott» utbyttes mot orden »4 kap. 1 §»; 2:o) av herr *Almer*, att paragrafen skulle antagas med den ändrade lydelse, som förordats i hans därom avgivna reservation; och 3:o) av herr *Hult*, att utskottets förslag till ifrågavarande paragrafs lydelse skulle antagas med den ändring, att i 2 mom. första stycket ordet »tuberkulos» utbyttes mot »lungсот» och att ordet »kräftsjukdom» uteslötes.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare jämlikt nämnda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr *Biörklunds* yrkande vara med övervägande ju besvarad.

Övriga delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å lagförslaget.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts, att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Östling* från och med den 16 till och med den 24 i denna månad.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag, var-
efter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,40 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.